

”YKSI VALOPILKKU VIIKOSSA”

Vanhempien kokemuksia avoimista varhaiskasvatus-
palveluista Siilinjärvellä.

Koulutusala Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala	
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma	
Työn tekijä Johanna Judin	
Työn nimi "Yksi valopilkku viikossa" Vanhempien kokemuksia avoimista varhaiskasvatuspalveluista Siilinjärvellä.	
Päiväys	13.5.2015
Sivumäärä/Liitteet	51/4
Ohjaajat Anne Walden, Marjaana Tuovinen	
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani Siilinjärven Varhaisen Tuen -työryhmä	
<p>Tiivistelmä</p> <p>Tässä opinnäytetyössä selvitettiin lapsiperheiden mielipiteitä ja kokemuksia avoimista varhaiskasvatuspalveluista Siilinjärvellä. Avoimet varhaiskasvatuspalvelut ovat matalan kynnyksen palveluiden eräs muoto. Uudistuneen sosiaalihuoltolain mukaan matalan kynnyksen palveluja tulee kehittää ja tarjota entistä enemmän. Lastensuojelun näkökulmasta on tärkeää, että vanhemmuutta tuetaan ja mahdollistetaan heille osallisuus palveluihin, joissa he voivat tuntea kuuluvansa yhteisöön. Sosiaalisen verkoston vahvistaminen ja vanhemmuuden tukeminen kasvatuskumppanuudella, jaetulla vanhemmuudella ja puheeksi ottamisella, ovat keskeisiä seikkoja varhaisesta tukemisesta. Mahdollistamalla vanhemmille voimaantumisen kokemuksia sekä keinoja vaikuttaa, varmistetaan osallisuuden ja elämänhallinnan vahvistuminen. Lapsen osallisuus toteutuu lapsilähtöisellä toiminnalla ja lapsen kuulemisella. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa avoimista varhaiskasvatuspalveluista saatavista varhaisesta tuesta ja osallisuudesta sekä osallistaa vanhemmat arvioimaan avoimia varhaiskasvatuspalveluja ja osallistua näin niiden kehittämiseen.</p> <p>Opinnäytetyössä käytettiin laadullista tutkimusmenetelmää, jossa on myös määrälliselle tutkimukselle ominaisia piirteitä. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin lomakekyselyä. Kyselyssä oli monivalintakysymyksiä, joista saatavat vastaukset analysoitiin määrällisen tutkimuksen ristiintaulukointimenetelmällä. Kyselyssä oli runsaasti avoimia kysymyksiä, jotka käsiteltiin laadullisen tutkimuksen menetelmin. Aineiston käsittelyssä käytettiin klusterointia ja analyysimuotona teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä.</p> <p>Opinnäytetyön tulosten mukaan varhainen tukeminen toteutuu palveluissa vertaistuen ja sosiaalisen verkoston vahvistumisen myötä. Lapsilähtöinen toiminta toteutuu avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa lasten tarpeiden huomioimisena ja lapsia osallistavana toimintana. Lapsi on toiminnan keskiössä, kun palveluja on suunniteltu. Vanhempien osallisuus mahdollistetaan ottamalla vanhemmat mukaan toiminnan sisällön suunnitteluun. Yhteisöllinen ja hyväksyvä ilmapiiri sekä ohjaajilta saatava huomio voimaannuttavat vanhempia. Vanhemmuuden eri osa-alueita tulisi tukea nykyistä enemmän, koska vanhemmat eivät koe saavansa riittävästi tukea lapsen rajojen asettamiseen tai lapsen tunteiden käsittelyyn. Palveluissa tulisi pystyä myös huomioimaan nykyistä enemmän haastavia elämäntilanteita. Tuen saanti niihin tulee olla kynnyksetöntä ja luottamuksellista, jotta avun ja tuen pyytäminen olisi mahdollista kaikille.</p>	
Avainsanat vertaistuki, vanhemmuuden vahvistaminen, voimaantuminen, osallisuus	

Field of Study Social Services, Health and Sports			
Degree Programme Degree Programme in Social Services			
Author Johanna Judin			
Title of Thesis "One highlight in a week" Parents' experiences from open early childhood education services in Siilinjärvi.			
Date	13.5.2015	Pages/Appendices	51/4
Supervisors Anne Walden, Marjaana Tuovinen			
Client Organisation/Partner Team of early support in Siilinjärvi Municipality			
<p>Abstract</p> <p>The purpose of this thesis was to find out families' opinions and experiences of open early childhood education services in Siilinjärvi. Those services are one form of low-threshold services. According to the reformed Social Welfare Act it is important to develop and offer more low-threshold services. From child protection's point of view it is important that parenthood is supported and participation is enabled in such services where parents can feel as part of a community. The main things in early support are to strengthen social networks as well as to support parenthood by educational partnership, shared parenthood and discussion. In order to strengthen parents' participation and control of their own life, it is important to enable the experience of empowerment and ways to affect. Child's participation comes true by planning child-centered activities and by hearing children. The goal of this thesis was to provide information about early support and participation that are available in the open early childhood education services. The goal was also to get parents involved in assessing and developing the services.</p> <p>The qualitative research method was used in this thesis but there were also some features that are characteristic in quantitative research. The material was collected by a questionnaire. Some of the questions had multiple choices, but most of them were free to answer. Cross-tabling and clustering were used in the analysis. The method of qualitative analysis was theory-based content analysis.</p> <p>According to the results early support is realized by peer support and by strengthening social networks. Child-centered activities are realized by noticing children's needs and by making children's participation possible. The child is in the centre of these services. The parent's participation is realized by letting parents take part in planning activities. Collaborative and welcoming atmosphere as well as attention from instructor are things that empower parents. Different parts of parenting should be supported more because parents' don't feel like getting enough support for setting boundaries to a child or for handling child's emotions. It is also important that within these services more life situations that are challenging could be noticed. Getting support for those situations should be easy to reach and support should be confidential so that any parent could ask for help or support from the instructors.</p>			
Keywords peer support, to strengthen parenthood, empowerment, participation			

ESIPUHE

Nuori pari saa ensimmäisen lapsensa ja nuori äiti kokee olonsa hyvin yksinäiseksi kotona pienen lapsensa kanssa. Työssäkäyvä äiti viettää aamupäivän lapsensa kanssa kotona, illalla odottaa työvuoro. Lapsen kanssa olisi mukava viettää hieman "laatu-aikaa" kotitöiden häiritsemättä. Suurperheeseen syntyy perheen seitsemäs lapsi. Perheen äiti toivoo, että lapsi tottuisi myös muihin aikuisiin kuin oman perheen aikuisiin ja lapsiin. Paikkakunnalle muuttaa perhe ja kotona lapsiaan hoitava äiti ei tunne paikkakunnalta ketään. Mikä näitä edellä mainittuja perheitä voisi yhdistää pienellä paikkakunnalla, kuten Siilinjärvellä? Avoimet varhaiskasvatuspalvelut.

Lähiaikoina uutisista on kuultu liian monta ikävää tapausta, kun perheen äiti tai isä ei ole enää jaksanut ja vanhempi on turvautunut äärimmäiseen väkivaltaan. Jaksamisen tukemiseen voi olla monenlaisia keinoja lähipiirin vahvistamisesta kasvatukseen keinojen vahvistamiseen, eli vanhemmuuden tukemiseen. Individualistisessa ja suorituskeskeisessä yhteiskunnassamme olisi tarpeellista osoittaa perheille, ettei aina tarvitse suorittaa. Lapsen kanssa olemiselle ilman paineita olisi hyvä olla aikaa. Sosiaalinen tuki, kuten vertaistuki, voisi toimia tukiverkkona silloin kun tuntuu, ettei jaksaa. Avoimet varhaiskasvatuspalvelut voivat tarjota niin vertaistukea kuin tukea ammattilaiseltakin.

Kunnat ovat valitettavasti säästöpainoiden alla. Ne palvelut, joiden hyödystä ei ole suoria lukuja osoittaa, joutuvat valitettavan usein leikkauksen kohteeksi. Ennaltaehkäisevät palvelut tuovat säästöjä yhteiskunnalle viiveellä, niistä ei ole siis suoria tilastoja tai lukuja osoittaa, miksi ne tässä ja nyt kannattaisi säästää tai miksi niihin kannattaisi jopa satsata hieman enemmän. Tällä opinnäytetyöllä tuon kuuluviin vanhempien äänen siitä, kuinka tärkeitä nämä palvelut ovat heille. Näkökulmaksi olen valinnut varhaisen tuen ja osallisuuden avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa juuri siitä syystä, että haluan työlläni osoittaa päättäjille ennaltaehkäisevän palvelun merkitystä perheen arjessa.

Siilinjärvellä 5.3.2015

Johanna Judin

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

ESIPUHE.....	4
1 JOHDANTO	7
2 VARHAISEN TUEN PERUSTEET AVOIMISSA VARHAISKASVATUSPALVELUISSA.....	9
2.1 Lainsäädännön tavoitteet varhaiseen tukemiseen.....	9
2.2 Vasu ja Vake avointen varhaiskasvatuspalvelujen toteuttamisessa	10
2.3 Varhainen tuki Siilinjärvellä ja vahvuutta vanhemmuuteen -ryhmässä	11
2.4 Varhaista tukea eri puolilla Suomea.....	12
3 VARHAISEN TUEN TAVOITTEET AVOIMISSA VARHAISKASVATUSPALVELUISSA	14
3.1 Tukea ennaltaehkäisevästi.....	14
3.2 Vertaistuen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen merkitys lapsille ja heidän vanhemmilleen	15
3.3 Kasvatuskumppanuus ja vanhemmuuden tuki avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa	16
4 VANHEMMAN JA LAPSEN OSALLISUUS AVOIMISSA VARHAISKASVATUSPALVELUISSA.....	19
4.1 Tietoisuus ja vaikutusmahdollisuus osallistajina.....	19
4.2 Osallisuus voimaantumisen ja koherenssinä tunteena	20
4.3 Lapsen osallisuuden kokemukset avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa	21
5 TUTKIMUKSEN KULKU	22
5.1 Tutkimusmenetelmänä laadullinen tutkimus.....	22
5.2 Lomakekysely aineistonkeruumenetelmänä.....	22
5.3 Aineiston teoriaohjaava analysointi	23
5.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	24
6 TUTKIMUSTULOKSET	26
6.1 Vanhempien voimaantumisen kokemukset.....	27
6.2 Vanhempien osallisuus vaikuttamisen mahdollisuuksina.....	29
6.3 Vertaistuen merkitys sosiaalisen verkoston vahvistumisessa ja kokemusten jakamisessa	31
6.4 Vanhemmuuden vahvistaminen arjen tukemisena ja jaettuna vanhemmuutena	34
6.5 Lapsen osallisuus lapsilähtöisenä ja lapsen kehitystä vastaavana toimintana	41
7 YHTEENVETO JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET.....	43
8 POHDINTA.....	45
LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT	48

LIITE 1: TUTKIMUKSEN KYSELYLOMAKE	52
LIITE 2: AINEISTON KLUSTEROINTI	57
LIITE 3: SAATEKIRJE VAHVUUTTA VANHEMMUUTEEN -RYHMÄLLE.....	60
LIITE 4: ONGELMAPUU	61

1 JOHDANTO

Jokaisessa kunnassa pitäisi olla lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma tehtynä. Suunnitelma perustuu lastensuojelulakiin. Hyvinvointisuunnitelmassa otetaan kantaa lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin kehittämiseen kunnassa. Uudistunut sosiaalihuoltolaki velvoittaa kuntia tarjoamaan matalan kynnyksen palveluja ja tämä voi tuoda muutoksia ja tarkennuksia moniin hyvinvointisuunnitelmiin. Yksi mahdollisuus toteuttaa sosiaalihuoltolain mukaista matalan kynnyksen palvelua lapsille ja perheille on avoin varhaiskasvatuspalvelu. Siilinjärvellä voimassaoleva lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma on laadittu ajalle 2011–2015. Uuden suunnitelman laatiminen alkaa siis olla jo ajankohtaista Siilinjärvellä.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää vanhempien kokemuksia avoimista varhaiskasvatuspalveluista varhaisen tuen ja osallisuuden näkökulmasta. Opinnäytetyössä tarkastellaan Kuopion pohjoispuolella sijaitsevaa pientä kuntaa, Siilinjärveä. Siellä avoimia varhaiskasvatuspalveluja löytyy kunnan avoimista päiväkodeista seurakunnan perhekerhoihin ja puistotoimintoihin saakka. Mannerheimin lastensuojeluliiton Siilinjärven paikallisyhdistys järjestää avoimena varhaiskasvatuspalveluna perhekahvilaa sekä iltaisin toimivia kuperkeikka-liikuntakerhoja ja muskareita. Siilinjärvelle muuttaa koko ajan lapsiperheitä lisää ja se on siten kasvava kunta. Palveluja tulee kehittää kohderyhmää kuunnellen ja osallistaen. Siilinjärvelle ei ole tehty aiemmin vastaavaa tutkimusta. Tulevaisuudessa olisi entistä tärkeämpää kiinnittää huomiota lastensuojelun ja syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn, jo lainsäädäntökin velvoittaa näin ja tähän avoimet varhaiskasvatuspalvelut tarjoavat hyvän mahdollisuuden. On tärkeää, että lapsiperheille tarjottavat palvelut ovat entistä enemmän matalan kynnyksen palveluja, jonne jokaisen perheen olisi hyvä tulla ja jossa saisi voimia ja jaksamista arkeen.

Avoimet varhaiskasvatuspalvelut ovat olleet tutkielmien kohteena eri puolilla Suomea. Lapualla, Kouvolassa ja Tampereella on tutkittu vanhempien toiveita, odotuksia ja kehittämissuhteita avoimista varhaiskasvatuspalveluista. Lappeenrannan avoimet varhaiskasvatuspalvelut ovat olleet tutkijan kohteena vanhempien näkökulmasta; millaista tukea palveluista saadaan ja miten tärkeä palvelu heille on. Kaikissa edellä mainituissa tutkimuksissa on avoimista varhaiskasvatuspalveluista tutkittu avoimia päiväkoteja. Seurakunnan ja järjestöjen palvelut on tuotu esille Alavudella tehdyssä tutkimuksessa, jossa on tutkittu ennaltaehkäisevää lastensuojelua työntekijöiden näkökulmasta. Tässä tutkimuksessa tulee esille, että työntekijöiden mielestä seurakunnan palveluissa autetaan ja tuetaan vanhempia kasvatustyössä ja ohjataan lasten tasapainoista kasvua. Tutkimuksen mukaan järjestöt tarjoavat enemmän vertaistukea kuin viranomaistukea. Alavudella on perhekeskustoiminnalla tavoiteltu palvelujen helppoutta ja asiakkaiden ohjausta palvelusta toiseen. Kyseessä on primääritason ennaltaehkäisevää lastensuojelua. (Huhtanen 2010.)

Opinnäytetyön teoriaosuudessa teoreettiset lähtökohdat paikantuvat käsitteisiin ja teorioihin varhaisesta tukemisesta ja osallisuuden vahvistamisesta. Varhaisen tukemisen yksi tärkeä päämäärä on vahvistaa vanhemmuutta vertaistuen ja sosiaalisen tuen avulla. Sosiaalisella verkostolla on selkeä yhteys yksilön ja perheen hyvinvointiin. Kun ihmisellä on vahva sosiaalinen verkosto, joka kantaa huonojenkin päivien yli, ihminen voi kokea oman elämän hallittavuutta ja mielekkyyttä. Myös lapsen

kehitykselle vertaisryhmän antama tuki on tärkeää kehityksellisesti. Lapsen osallisuutta tuetaan ja vahvistetaan suunnittelemalla lapsille kohdistetut toiminnot lapsilähtöisesti. Palveluissa lapsia tulee kuulla ja osallistaa sekä antaa jokaiselle mahdollisuus valita. Vanhemmalle voimaantumisen kokemuksia tulee silloin, kun saa kokea osallisuutta ja hyväksytyksi tulemista. Kokemus siitä, että on osa yhteisöä, kantaa vaikeiden tilanteiden yli ja lisää näin koherenssia tunnetta. Vanhemman osallisuutta ja sitoutumista toimintaan edistetään antamalla vanhemmille mahdollisuuksia vaikuttaa.

Lapsiperheiden palvelujen kehittämiseksi on Siilinjärvelle perustettu Varhaisen Tuen -työryhmä (Va-Tu). Voidakseen kehittää palveluja, työryhmä toivoo kuulevansa perheiden mielipiteitä ja kehittämisehdotuksia palveluista. Tämä opinnäytetyö tuo perheiden äänen työryhmään. Opinnäytetyössä tarkastelin palveluja vanhempien tukemisen ja osalliseksi pääsemisen näkökulmasta. On tärkeää, että vanhemmat voivat hyvin ja saavat tukea tärkeään kasvatustehtäväänsä. Selvää on, että vanhempien hyvinvointi heijastuu lasten hyvinvointiin. Lasten näkökulma huomioidaan avoimissa varhaiskasvatustalveluissa jo sisällöllisten toimintojen suunnittelussa. Siihen on aivan omat säädökset ja asiakirjat. Vanhempien näkökulma tulisi ottaa huomioon nykyistä enemmän.

Tässä opinnäytetyössä perheiden mielipiteet selvitetään laadullisen tutkimuksen menetelmillä. Vanhemmat saavat omin sanoin kertoa mielipiteensä ja jakaa kokemuksiaan. Aina päätettäviin asioihin, jotka koskevat myös avointa varhaiskasvatustalvelua, ei voi vaikuttaa. Kuitenkin on tärkeää, että se kohderyhmä, johon päätöksiä kohdennetaan, saa ilmaista oman mielipiteensä. Lapset, jotka ovat vanhempien mukana palveluissa, ovat usein hyvin nuoria ja heidän mielipiteen tiedusteleminen on siksi vaikeaa. Kuitenkaan tämä ei poissulje sitä, että heitä ei tarvitsisi huomioida riittävästi. Jo lapsen ajattelemisen ja lapsen näkökulman huomioiminen on lapsen osallistamista päätöksen tekoon. Jaettu vanhemmuus toteutuu, kun osallistetaan vanhemmat pohtimaan lastensa parasta. Vanhempien mielipiteitä ja näkemyksiä selvittämällä saadaan kuuluviin vanhempien ääni. Myös lapsen ääni tulisi saada kuuluviin. Havainnoimalla lapsen käytöstä ja kuuntelemalla lasta voi yleensä selvittää, mitä mieltä lapsi asioista on.

2 VARHAISEN TUEN PERUSTEET AVOIMISSA VARHAISKASVATUSPALVELUISSA

Avoimia varhaiskasvatuspalveluja järjestetään, jotta lapset saavat ohjattua leikkitoimintaa ja vanhemmat vertaistukea sekä mielekkyyttä lapsiperhearkeen. Avoimille varhaiskasvatuspalveluille on myös lainsäädännölliset tavoitteet ja velvoitteet. Yhteiskunnassamme kuntia velvoitetaan järjestämään toimintaa, mikä tukee vanhempaa kasvatustehtävässään ja lasta tasapainoiseen kasvuun. Kunnalliset velvoitteet ja niiden toteutusmuodot kirjataan erilaisiin suunnitelmiin, kuten lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmaan. Kuntien tulee päättää, missä muodossa lain velvoittamia palveluja järjestetään ja missä määrin tehdään yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa.

Avoimia varhaiskasvatuspalveluja voidaan järjestää monella eri tavalla. Kun kunnassa on päätetty siitä, miten lain velvoittamia palveluja järjestetään, tehdään palveluille omia suunnitelmia ja tavoitteita. Näihin suunnitelmiin kirjataan kunnallista hyvinvointisuunnitelmaa tarkemmin, miten varhaista tukea perheille annetaan ja millaisiin seikkoihin palvelut kohdennetaan. Lisäksi voidaan hanketöinnällä järjestää erilaisia varhaisen tuen palveluja, jotka tukevat jatkuvia palveluja.

2.1 Lainsäädännön tavoitteet varhaiseen tukemiseen

Suomi on hyvinvointivaltio, jossa perheiden ja lasten hyvinvoinnista huolehtiminen on kirjattu lakiin. Kansainvälisellä tasolla YK:n Lasten oikeuksien sopimus velvoittaa Suomea huolehtimaan lasten ja perheiden aseman ja oikeuksien parantamisesta ja ylläpitämisestä. Suomessa perhepolitiikka huolehtii siitä, että lasten ja perheiden tarpeisiin vastataan ja vanhempia tuetaan kasvatustehtävässä. Perheitä voidaan tukea erilaisin palveluin ja taloudellisen tuen muodossa. Kulttuurimuutosten vuoksi ydinperheeltä ei saada enää tukea, jota jokapäiväiseen elämiseen ja hyvinvointiin tarvitaan. Tämän vuoksi yhteiskunta on alkanut tarjoamaan tukeaan perheille. (Vilén, Vihunen, Vartiainen, Sivén, Neuvonen ja Kurvinen 2013, 73–81.) On monia erilaisia lakeja, jotka säätelevät ja velvoittavat yhteiskuntaamme huolehtimaan lasten ja perheiden asemasta. Varhaiskasvatusta ohjaa myös monet lait Suomen perustuslaista Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön eettisiin ohjeisiin saakka (Järvinen, Laine ja Hellman-Suominen 2012a, 89). Tässä opinnäytetyössä keskeisimpinä avoimien varhaiskasvatuspalvelujen toimintaa ohjaavina lakeina tulee esille sosiaalihuoltolaki, lastensuojelulaki ja päivähoitolaki.

Sosiaalihuoltolaki on uudistettu 30.12.2014. Uusi sosiaalihuoltolaki ottaa kantaa hyvinvoinnin ja osallisuuden edistämiseen ja ylläpitämiseen sekä osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuteen. Sosiaalihuoltolain mukaan tulee turvata lapsen tasapainoinen kasvu. Kunnan viranomaisilla on velvollisuus seurata lasten hyvinvointia ja puuttua kasvuoloja vaarantaviin seikkoihin. Lain mukaan palveluja tulee järjestää sekä lasten tasapainoisen kehityksen takaamiseksi että sosiaalisen syrjäytymisen ehkäisemiseksi. Lisäksi on tärkeää, että palveluissa myös osallisuutta edistetään. Myös ehkäisevä toiminta on tuotu selkeästi esille uudistuneessa sosiaalihuoltolaissa. Laki velvoittaa kuntia tarjoamaan matalan kynnyksen palveluja. Niitä on järjestettävä niin, että jokainen voi niihin hakeutua oma-aloitteisesti. Palveluista on oltava saatavilla tietoa ja on tärkeää, että se on esitetty ymmärrettävällä tavalla. (Sosiaalihuoltolaki 2014; STM 2014.)

Lastensuojelulaki velvoittaa huomioimaan aina lapsen edun. Yhteiskunnan vastuulla on huolehtia siitä, että lapset voivat kasvaa ja kehittyä sellaisessa ympäristössä, mikä mahdollistaa tasapainoisen kasvun. Jos lapsesta ei kotona pidetä riittävän hyvää huolta, yhteiskunnan on huolehdittava lapsen perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumisesta. Lain mukaan lapsia on myös kohdeltava tasavertaisesti ja heidän osallisuutensa on mahdollistettava. Lasten kanssa toimimisen on oltava lapsilähtöistä. Lastensuojelulaki ottaa kantaa myös varhaiseen tukemiseen varhaisen puuttumisen kautta. Sen mukaan lapsen kanssa toimivan tahon on osattava tunnistaa huoli, osattava ja rohkaistuttava ottaa se puheeksi ja ohjattava perhe tuen piiriin. Lastensuojelulain mukaan lasten hyvinvointia on edistettävä tarjoamalla ja kehittämällä ennaltaehkäiseviä palveluja. Laki velvoittaa kuntaa järjestämään palveluja, jotka tukevat vanhemmuutta ja jossa he voivat tuntea kuuluvansa yhteisöön. Lisäksi kunnat ovat velvollisia laatimaan lastensuojelusuunnitelman tai lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman, johon on kirjattu ylös, miten lasten ja perheiden hyvinvointia pyritään parantamaan. (Lastensuojelulaki 2007; Taskinen 2010, 12–13, 20–21, 25, 32–35, 46–48.)

Avoin varhaiskasvatuspalvelu on määritelty päivähoitolaissa leikkitoimintana. Päivähoitolain mukaan kunnan tulee huolehtia lasten päivähoiton järjestämisestä, mutta varsinaista avointa varhaiskasvatuspalvelua laki ei velvoita kuntaa järjestämään. Kunnat ovat kuitenkin velvollisia järjestämään päivähoitoa päivähoitolain mukaisesti ja leikkitoiminta on päivähoiton yksi osa-alue. Opetus- ja kulttuuriministeriö suunnittelee lasten päivähoitoa. Sinne tulisi saattaa tietoa avointen varhaiskasvatuspalvelujen tärkeydestä, jotta myös se nimettäisi selkeästi lakiin velvoittaen kuntia niiden järjestämiseksi. Kunnallisia avoimien varhaiskasvatuspalvelujen toimintoja ohjaa päivähoitolaki. Päivähoitolain uudistamisesta on tehty esitys, jossa lapsen oikeus varhaiskasvatukseen turvattaisi. Lakiehdotuksen mukaan myös päivähoiton ryhmäkokoihin tulisi puuttua. (Alila ja Portell 2008, 12–15, 67; Laki lasten päivähoitosta 1973; Mahkonen 2012, 37; OPM 2014; THL 2015b.)

2.2 Vasu ja Vake avointen varhaiskasvatuspalvelujen toteuttamisessa

Kunnan tarjoamissa avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa toiminta on suunnitelmallista ja tavoitteellista. Tavoitteet on kirjattu varhaiskasvatussuunnitelmaan (Vasu). Sen mukaan tavoitteena on edistää lapsen ja vanhemman välistä vuorovaikutusta ja vahvistaa lapsen ja vanhemman välistä kiintymystä. Varhaiskasvatussuunnitelmaan on kiteytetysti myös tuotu esille, mitä varhaiskasvatus on ja miten sitä toteutetaan. Suunnitelmassa myös korostetaan yhteistyön merkitystä eri toimijoiden kesken, kuten seurakunnan. Varhaiskasvatussuunnitelma kokoaa ne seikat, joista myös avointen varhaiskasvatuspalvelujen sisällöllinen tarjonta koostuu. Lisäksi varhaiskasvatussuunnitelma ottaa kantaa kasvatuskumppanuuteen. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet ovat pohjana sille, miten kunnat laativat omat varhaiskasvatussuunnitelmansa. Jokainen kunta tekee omat määritelmät suunnitelmalle. Palveluiden laatu vaikuttaa siihen, millainen on avoimiin varhaiskasvatuspalveluihin osallistuneisuus. (Heikkilä, Välimäki ja Ihalainen 2005; THL 2015b.) Sen vuoksi on tärkeää, että varhaiskasvatussuunnitelma tehdään huolella ja siihen kirjataan myös avoimissa palveluissa toteutettava varhaiskasvatus.

Seurakunnan järjestämissä avoimissa varhaiskasvatustalvuuissa toimintaa ohjaa Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämissuunnitelma (Vake). Varhaiskasvatuksen kehittämissuunnitelman perustana on varhaiskasvatussuunnitelma sekä kirkon lapsi- ja nuorisotyön strategia. Kirkon varhaiskasvatukseksi kutsutaan alle kouluikäisten lasten ja heidän perheiden ja läheisten kanssa tapahtuvaa kasvatusta. Siihen liittyy myös kasvatuskumppanuus. Kumppanuudessa korostuu kunnioitus ja avoin toiminta. Varhaiskasvatuksen kehittämissuunnitelmassa mainitaan varhaiskasvatustyön toteutusmuodot, joita ovat kerhotoiminta ja perheitä tukeva toiminta, mutta myös yhteistyö kunnan ja yhteisöjen kanssa. Kirkon varhaiskasvatustoiminnassa korostuu kasvatuksen ohella myös kristillinen kasvatust. Seurakunnan avoimissa varhaiskasvatustalvuuissa tuetaan lapsen ja aikuisen välistä vuorovaikutusta. Tävoitteena on lapsen ja perheen hyvinvoinnin tukeminen. (Evl-slk s.a.; Vake 2008, 10–11.)

2.3 Varhainen tuki Siilinjärvellä ja vahvuutta vanhemmuuteen -ryhmässä

Siilinjärven kunnan avoimissa päiväkodeissa tävoitteena on tukea lapsen kasvua ja kehitystä ja tarjota kotihoidossa oleville lapsille virikkeitä. Samalla avoin päiväkotit antaa aikuisille mahdollisuuden luoda sosiaalisia suhteita. Toiminta avoimissa päiväkodeissa on lapsilähtöistä ja perustuu vanhempien toiveisiin. (Holopainen, Inkiläinen, Lahti ja Lyytinen 2014, 4.) Avoimien päiväkotien lisäksi Siilinjärvellä toimii useita muitakin avoimia varhaiskasvatustalvuuja Siilinjärven seurakunnan ja Mannerheimin lastensuojeluliiton (MLL) Siilinjärven paikallisyhdistyksen järjestämänä. Talvuuat vaihtelevat perheille suunnatuista talvuuista lasten omiin päiväkerhoihin ja perhepäivähoidossa olevien tarpeisiin. Kuten kuvioista 1 nähdään, avointen varhaiskasvatustalvuujen tarjonta on Siilinjärvellä runsasta. Toimintaa kehitetään Siilinjärven VaTu-työryhmässä, jossa on mukana toimijoita sekä kunnasta, seurakunnasta että MLL:sta.

KUVIO 1. Talvuuat kartta avoimista varhaiskasvatustalvuuista Siilinjärvellä.

Avoimien varhaiskasvatuspalvelujen lisäksi Siilinjärven kunta on mukana MLL:n organisoimassa vahvuutta vanhemmuuteen -hankkeessa, jossa järjestetään perheryhmätoimintaa ensimmäisen lapsen saaneille perheille. Ryhmä kokoontuu 12 kertaa. Jokaiselle kerralle on oma teema ja toiminta on strukturoitua. Vanhemmat saavat ryhmässä mukaansa myös kotitehtäviä. Perheitä on ryhmässä mukana viisi – seitsemän perhettä ja kyseessä on suljettu ryhmä. Toivottavaa on, että perheestä molemmat vanhemmat osallistuvat ryhmään lapsen kanssa. Hankkeen tavoitteena on vahvistaa vauvan ja vanhemman välistä varhaista vuorovaikutusta, kehittää vanhemman reflektointikykyä sekä antaa tukea tasavertaiseen vanhemmuuteen vanhempien välillä. Ryhmän tavoitteena on myös tarjota vertaistukea ja vahvistaa elämänhallintaa. Toiminta vahvistaa vanhemman mentalisaatiokykyä, jolloin vanhemman on mahdollista toimia lapsen kanssa sensitiivisemmin sekä muodostaa positiivisia ajatuksia niin itsestään vanhempana kuin toisesta sekä omasta lapsestaan. Toiminta perustuu kuntaliiton järjestämään kyselyyn, jossa on noussut esiin tarve ryhmätoiminnan kaltaiselle tuelle. Ohjaajan tehtävä ryhmässä on auttaa vanhempien kokemusten ja reaktioiden ymmärtämisessä sekä pohtimisessa, he eivät tarjoa neuvoja tai ratkaise ongelmia vanhempien puolesta. Ryhmissä tiedotetaan myös muista avoimen varhaiskasvatuspalvelun muodoista ja näin lisätään perheiden tietoisuutta erilaisista palveluista. Toimintaa kehitetään yhdessä THL:n ja Ensi- ja Turvakotien liiton kanssa. (Viinikka, Sourander ja Oksanen 2014, 121–122; MLL:n Järvi-Suomen piiri 2015.)

2.4 Varhaista tukea eri puolilla Suomea

Avoimet varhaiskasvatuspalvelut ovat olleet kiinnostuksen kohteena eri ammattikorkeakouluissa tehdyissä opinnäytetöissä. Tämä kertoo siitä, että avoimia varhaiskasvatuspalveluja järjestävät tahot ovat kiinnostuneita palvelujen kehittämisestä ja opiskelijoita osallistetaan kehittämistyöhön mukaan. Myös laki velvoittaa palveluja kehittämään ja järjestämään, aika niiden tutkimiseksi vain on esimerkiksi kunnan työntekijöillä kiven alla. Palvelujen kehittämisestä ollaan kiinnostuneita eri puolilla Suomea. Esimerkiksi Pieksämäellä on alkuvuodesta 2015 järjestetty kysely perheille, jossa tiedustellaan perheiden mielipiteitä avoimien varhaiskasvatuspalvelujen sisällöstä ja toiminnasta. Pieksämäeltä puuttuu kunnalliset avoimet varhaiskasvatuspalvelut ja Pieksämäen kaupungin Lasten ja nuorten Pieksämäki- hyvinvointisuunnitelmaan on kirjattu tavoitteeksi vahvistaa ennaltaehkäiseviä toimia vuosina 2014 – 2017. (Pieksämäki 2015.)

Porvoossa on avointen varhaiskasvatuspalvelujen kehittäminen jopa niin pitkällä, että niille on tehty oma varhaiskasvatussuunnitelma, jossa on tavoitteena vanhempien osallisuus ja kasvatuskumppanuus, perheohjaus ja kehittämisen painopisteet. (Porvoo 2014.) Porvoo on saanut sosiaali- ja terveydenhuollon kansallista kehittämisohjelmaa toteuttavana tahona valtionavustusta 350 000 euroa lasten, nuorten ja lapsiperheiden palvelujen uudistamiseen. Hankkeen hallinnoijana on Porvoon kaupunki. Hankkeen tavoitteena on kohdata perheitä kokonaisvaltaisemmin arjen palveluissa ja tarjota tukea ja kannustusta arjen haasteisiin. Tähän tarvitaan mukaan myös kolmas sektori. (Kaste 2015.) Porvoossa on aloittanut myös toinen hanke: iloa vanhemmuuteen. Tämän hankkeen mukaan lapsiperheille kehitetään toimivia palvelukokonaisuuksia ja arjen palveluja tukemaan vanhemmuutta. Hankkeen kohderyhmänä ovat alle kouluikäisten lasten perheet. Hanke on vasta suunnitteluvaihees-

sa, alkanut 2/2015. (Makkonen 2015.) Tällaista lasten ja vanhemman huomioon ottamista ja asiaan paneutumista kaivattaisi myös Siilinjärvelle.

THL:n kasvun kumppanit verkkosivustolla esitellään VAY-toiminta. Se tarkoittaa varhainen avoin yhteistoiminta, joka on mahdollista kaikissa palveluissa. Toiminta on kehitetty lasten, nuorten ja perheiden palveluissa ja sen tarkoituksena on toimia varhain, avoimesti ja yhteistyössä lasten, nuorten ja perheiden kanssa. VAY:n toimintamalleina ovat mm. huolen puheeksi ottaminen, varhainen vuorovaikutus, kasvatuskumppanuus ja ennakoitdialogisuus. Myös tämän toiminnan mukaan avoimissakin palveluissa on tärkeää varhainen tukeminen. (THL 2014.) Myös Lasten Kaste 2012–2015 -osaohjelmaan on kirjattu tavoitteeksi vahvistaa ehkäiseviä ja varhaisen tuen palveluja (THL 2015c). Toteutuuko tämä myös Siilinjärven kunnassa, jos avoimia varhaiskasvatuspalveluja vähennetään?

3 VARHAISEN TUEN TAVOITTEET AVOIMISSA VARHAISKASVATUSPALVELUISSA

Perheitä voidaan tukea ennaltaehkäisevästi tarjoamalla heille palveluja, joissa vanhemmat voivat jakaa arkeaan muiden vanhempien kanssa. Palvelussa voi myös saada tukea ohjaajalta haastavampien elämäntilanteiden kanssa. Tällöin puhutaan varhaisesta puuttumisesta. Jotta avoimien varhaiskasvatuspalvelujen ohjaaja voisi olla vanhemman tukena haastavassa elämäntilanteessa, tulee ensin luoda luottamuksellinen ja turvallinen suhde vanhempaan.

Ohjaaja voi omalla toiminnallaan rohkaista vanhempia luomaan ja vahvistamaan sosiaalista verkostoaan avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa sekä olla tukemassa lapsen kasvua ja kehitystä yhdessä vanhemman kanssa. Avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa vanhemmuutta voidaan tukea sen eri osa-alueilla. Tässä opinnäytetyössä vanhemmuuden roolikarttaa on käytetty apuna tutkittaessa vanhemmuuden eri osa-alueiden tukemista.

3.1 Tukea ennaltaehkäisevästi

Varhainen puuttuminen voidaan jakaa preventioon ja interventioon. Preventio on ennaltaehkäisevää toimintaa, joissa on myös eriateisia tasoja. Primaaripreventio on koko väestölle tarkoitettua ennaltaehkäisyä, jota toteutetaan esimerkiksi subjektiivisella päivähoito-oikeudella. Päivähoito-oikeus on myös niillä perheillä, joiden vanhemmat eivät käy työssä. Tämä edistää vanhempien jaksamista ja lapsen tasapainoista kasvua ja kehitystä. Sekundaarinen preventio on ennaltaehkäisevää toimintaa niihin asioihin, joissa ongelmia näyttäisi jo olevan. Esimerkiksi varhaiskasvatuksessa tuetaan lasta, jonka havaitaan tarvitsevan muita enemmän tukea kehittyäkseen. Tertiärisessä preventiossa toiminnalla tavoitellaan ongelmista aiheutuvien vaikeuksien vähentämistä. Interventio on puolestaan korjaavaa toimintaa. Tällöin ei puhuta enää niinkään ennaltaehkäisystä. (Huhtanen 2007, 28–34.) Avoimet varhaiskasvatuspalvelut ovat primaaripreventiivistä toimintaa, mutta sitä voitaisiin hyödyntää myös sekundaarisen sekä tertiäärin prevention toteuttamisessa.

Kasvatuskumppanuudessa on tärkeää huomata lapsen kehityksen tuen tarve ja puuttua siihen yhteistyössä vanhempien kanssa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Arjen huolista tai lapsessa olevasta huolesta olisi hyvä puhua, vaikka vanhempi ei asiaa ensimmäiseksi itse ottaisikaan esille. Avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa ohjaaja voi olla keskustelun avaaja, vaikka huolen puheeksi ottaminen olisi vaikeaa ja olisi pelkoa siitä, että vanhempi ei vastaisuudessa tule palveluun. Kun yhteistyö perustuu luottamukseen ja kunnioitukseen, huolen puheeksi ottaminen on helpompaa. Kokemukset huolen puheeksi otosta ovat päinvastaiset, kuin ohjaajat tai työntekijät usein sen ajattelevat. Vanhemmat suhtautuvat puheeksi ottamiseen hyvin ja suhteet vanhempiin tulevat yhä luottamuksellisemmiksi ja tiiviimmiksi. Puheeksi ottamisesta voi seurata myös alkuun voimakkaitakin reaktioita, mutta kontaktien katkeamisia se ei pääsääntöisesti aiheuta. (Eriksson ja Arnkil 2005, 19; Kaskele ym. 2006, 18; Vilén 2013, 112.)

Huolesta puhuminen oman lähipiirin kanssa on helpompaa kuin työntekijän kanssa. On kuitenkin tutkittu, että kerhotoiminnan ohjaajalle puhuminen kuitenkin koetaan melko helpoksi. Työntekijän

tai ohjaajan apuvälineenä huolen arvioinnissa on huolen vyöhykkeistö. Peilaamalla huolen vyöhykkeistöön omia havaintoja ja tuntemuksia, saa omat ajatukset näkyväksi ja asian puheeksi ottaminen vanhempien kanssa on helpompaa. Huolen vyöhykkeistö on jaettu neljään osaan, jotka jakautuvan ei huolta -vyöhykkeestä suuren huolen vyöhykkeeseen (kuva 1). Huolen vyöhykkeistö on siis apuväline tilanteiden ja tuntemuksien jäsentämiseen, ei lapsen luokitteluun. Huolen vyöhykkeistöllä ohjaaja voi arvioida myös omaa riittävyttään avun antamiselle. Vyöhykkeistöä voi käyttää myös vanhemman kanssa yhdessä. (Järvinen, Lankinen, Taajamo, Veistilä ja Virolainen 2012b, 187–191; Perälä, Salonen, Halme ja Nykänen 2011, 40; Varpu s.a.)

EI HUOLTA	PIENI HUOLI	HARMAA VYÖHYKE TUNTUVA HUOLI	SUURI HUOLI
1	2	3	4
Ei huolta lainkaan.	Huoli tai ihmettely käynyt mielessä.	Huoli on tuntuva.	Huoli on erittäin suuri
Toiminta liittyy hyvin kokonaisuuteen ja tapahtuu aiottuja seurauksia.	Luottamus omiin mahdollisuuksiin on hyvä. Ajatuksia lisävoimavarojen tarpeesta.	Omat voimavarat ovat ehtymässä. Lisävoimavarojen ja kontrollin lisäämisen tarve.	Omat keinot ovat lopussa. Tilanteeseen on saatava muutos heti.

KUVA 1. Huolen vyöhykkeistö (THL 2015a).

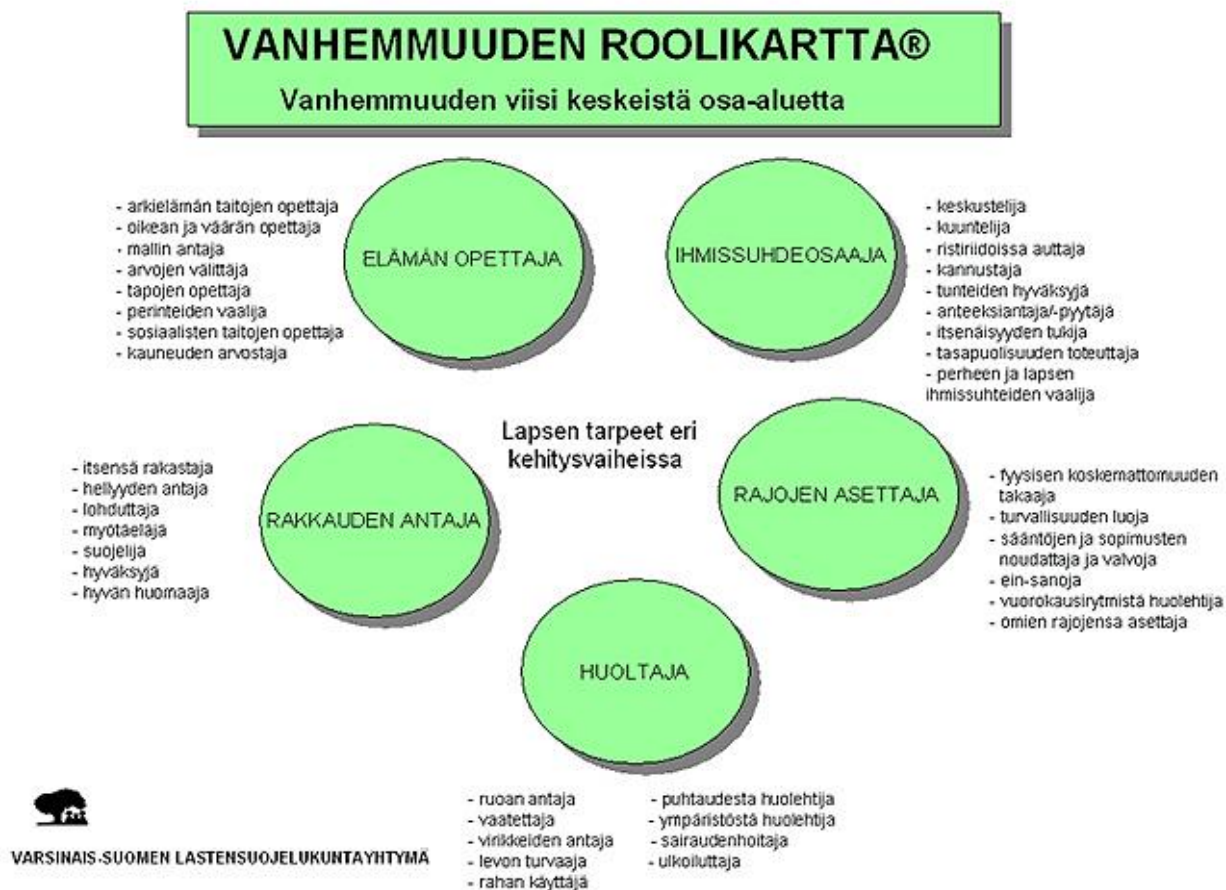
3.2 Vertaistuen ja sosiaalisen vuorovaikutuksen merkitys lapsille ja heidän vanhemmilleen

Ihminen tarvitsee toisen ihmisen vuorovaikutusta kasvaakseen omaksi persoonakseen ja autonomiseksi yksilöksi (Aaltio 2013, 63). Kuulumalla yhteisöön luodaan itsestään kuvaa sen perusteella, miten toiset suhtautuvat ja antavat palautetta. Identiteettimme, minäkuva ja itsetunto kehittyvät sosiaalisessa vuorovaikutuksessa. Usein lapsen ensimmäisiä ryhmään kuulumisen tunteita oman perheen ja suvun lisäksi ovat käynnit kerhoissa tai päiväkodissa. Lapsi tarvitsee sen tunteen, että kuuluu ryhmään. Se kehittää lapsen itsetuntoa ja tuo turvallisuutta sekä toimii oppimis- ja kehitystapahumana. Onnistuessaan yhteisöstä saa tukea, voimaa ja vahvistusta, mutta epäonnistuessaan se voi vahvistaa huonoja ajatuksia. Yhteiskuntaamme tarvitaan yhteisöjä, jotka tukevat ja kasvattavat hyvinvointia. Siihen, millä tavoin ihminen kokee ryhmän toiminnan, vaikuttaa yksilön persoonallisuus ja sosiaalinen rooli ryhmässä (McRae ja Short 2010, 80–81). Kun ihminen saa käytännöllistä apua, emotionaalista ja tiedollista tukea toiselta ihmiseltä, on kyseessä vertaistuki. Kun ryhmässä vanhempi saa solmittua uusia ihmissuhteita, se tuo voimavaroja, iloa ja mielihyvää, auttaa arjen hallinnassa ja lujittaa sosiaalista verkostoa. Vertaistuki, tai sosiaalinen tuki, lisää myös vanhemman henkistä hyvinvointia. Kun vanhempi itse saa tukea, on sitä helpompaa myös antaa omalle lapselleen. Lapselle vertaistuki on samanikäisistä kavereista koostuva ryhmä, jossa saadaan tunne yhteenkuuluvuudesta ja emotionaalista turvallisuudesta. (Ghate ja Hazel 2002, 106; Harju 2010, 75–80; Järvinen ym. 2012a, 161; STM 2004, 113.)

Vertaistuessa annetaan tukea toiselle tasavertaisena ryhmän jäsenenä. Tuki on kokemusten jakamista ja mahdollistaa näin aidon kohdatuksi tulemisen. Ryhmissä, joissa vanhemmat saavat toisiltaan käytännön vinkkejä ja kertovat arjestaan, se avaa uusia näkökulmia ja auttaa vanhempia ratkaisemaan käytännön ongelmia. Ryhmässä keskustellessa saatetaan huomata, että oma arjen ongelma, jota on pitänyt ylitsepääsemättömänä, onkin hyvin tavallinen ongelma ja siihen löytyy ratkaisu. Näin vertaistuki auttaa selviytymään arjesta paremmin. Vertaisryhmässä lapsi opettelee sosiaalisia taitoja, joita on kotona oppinut. Ryhmässä lapsi oppii myös toimimaan erilaisten ihmisten kanssa ja jakamaan heidän kokemusmaailmaansa. Ryhmän tehtävänä on tehdä lapsesta yhteisön jäsen ja opettaa lasta näkemään erilaisuutta. Aikuinen ei voi tarjota lapselle sitä kokemusta, mitä hän saa lapsiryhmässä, esimerkiksi tasavertaisuuden kokemusta. Lapset, jotka ovat kokeneet samoja asioita, voivat jakaa ymmärrystä toisilleen ja saada näin empatiaa osakseen. (Harju 2010, 131; Huhtanen 2005, 8–12; Huuskonen 2014; Järvinen ym. 2012a, 161–162; Pihlaja ja Viitala 2004, 226, 233; Vilén ym. 2013, 465.)

3.3 Kasvatuskumppanuus ja vanhemmuuden tuki avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa

Vanhemmuus on vaativa tehtävä, jossa kasvatetaan sekä lasta että itseään. Vanhemmuudessa pyritään löytämään myös oma sisäinen lapsi käymällä läpi omia lapsuuden kokemuksia. Nämä muistikuvat ovat apuna, kun kohdataan oma lapsi ja yritetään ymmärtää häntä. Vanhemmat voivat myös oppia lapsiltaan ja näin lapset kasvattavat vanhempiaan. Aikuisen tulisi kyetä olemaan sensitiivinen lapsen tarpeille, jolloin lapsi kokee turvaa. Myös rajojen asettaminen luo lapselle turvallisuuden tunteen. Yhteiskunnassamme ajatellaan, että vanhemmuus on perheen yksityinen asia ja avun pyytäminen perheen ulkopuoliselta osoittaa vanhemmuudessa epäonnistumista. On kuitenkin niitä vanhempia, jotka ovat epävarmoja omassa vanhemmuuden tehtävässään ja heitä tulisi tukea. Voidakseen tukea vanhemmuutta, tarvitaan tietoa perheen elämäntilanteesta ja vanhemmuudessa olevista haasteista. (Järvinen 2012a, 15–16; Tapio, Seppänen, Hyppönen, Janhunen, Prusila, Salo, Toivanen ja Vilén 2010, 126–128.) Vanhemmuuden roolikartta on hyvä apuväline, kun pohditaan vanhemmuutta yhdessä vanhemman kanssa (kuva 2). Vanhemmuuden roolikarttaa voi avoimen varhaiskasvatuspalvelun ohjaaja käyttää myös reflektoidessaan omaa työtään ja pohtiessaan suhteen luomista vanhempiin.

KUVA 2. Vanhemmuuden roolikartta (Varsinais-Suomen lastensuojelukuntayhtymä 2013).

Avoimet varhaiskasvatuspalvelut tarjoavat perheille mahdollisuutta osallistua toimintaan ja saada näin vahvistusta ja voimavaroja vanhemmuuteen. Kasvattajan tehtävä palveluissa on tukea lasta saamaan positiivisia kokemuksia, vahvistaa lapsen itsetuntoa ja tukea positiivista minäkäsitystä huomioimalla ja kannustamalla lasta. Avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa ohjaaja voi luoda lapsille mahdollisuuden kohdata tilanteita, joissa lapsi saa onnistumisen kokemuksia, esimerkiksi sadun tai pelaamisen muodossa. Kasvattaja, esimerkiksi avoimen varhaiskasvatuspalvelun ohjaaja, luo näin vuorovaikutussuhdetta lapseen. Tämä vahvistaa myös lapsen ja vanhemman välistä kiintymyssuhdetta, kun lapsi ja vanhempi voivat jakaa lapsen onnistumisen kokemukset yhdessä. (Pihlaja ja Viitala 2004, 226.)

Jotta ohjaaja voisi olla vanhemman kasvatuskumppani, on sille edellytyksenä vanhemmuuden erilaisten haasteiden ymmärtäminen ja perheiden arvovalintojen kunnioittaminen. Kasvatuskumppanuudessa on kunnioituksen lisäksi tärkeää antaa mahdollisuus vanhemman vastavuoroisuudelle ja tasa-arvoisuudelle sekä tasavertaisuudelle. Kun yhteistyösuhde työntekijän tai ohjaajan ja vanhemman välillä perustuu luottamukseen ja kunnioitukseen ja ohjaaja käyttää työmenetelmänä kuulemistä ja dialogisuutta, mahdollistetaan lapselle turvallinen kasvuympäristö. Voidakseen jakaa vanhemmuutta, on sitouduttava tukemaan lapsen kasvua, kehitystä ja oppimista. Kasvatuskumppanuuden lähtökohta onkin lapsen tarpeet. Jaetussa vanhemmuudessa ohjaaja voi jakaa tietoa, havaintojaan ja käsityksiään lapsesta perheelle. Tämän on tapahduttava kunnioittavassa ja vanhempia arvostavassa

ilmapiirissä. Kasvatuskumppanuudessa sekä perhepalvelun ohjaaja että vanhempi tekevät lapsesta omia havaintoja, joista he voivat keskustella ilman, että kumpikaan antaa toiselle ohjeita tai neuvoja. Tämä avaa molempien näkökulmia lapsen kanssa toimimisesta. (Kaskela ja Kekkonen 2006, 18–20; Mäkelä 2014, 175; Vilén 2013, 111–112.)

Saadessaan tukea ja vahvistusta vanhemmuuteen, se lisää vanhemman elämänhallintaa. Selvitäkseen jokapäiväisestä elämästä, ihminen tarvitsee elämänhallintaa. Jos elämästään on vastuussa ja kokee voivansa vaikuttaa elämänsä kulkuaan, on elämänhallinta korkea. Luottamus siihen, että selviää ja saa tukea verkostoista, on olennainen osa elämänhallintaa. Jo tietoisuus siitä, että on olemassa verkostoja, joista saa tarvittaessa tukea, voi riittää vahvistamaan ihmisen elämänhallinnan kokemusta. Maailmanlaajuisesti Ottawan julkilausumassa vuodelta 1986 määritellään, että elämänhallintaan liittyy olennaisesti terveyden edistäminen, sosiaalinen verkosto ja ennaltaehkäisy. Sen mukaan jokaisella kansalaisella on oltava yhtäläiset mahdollisuudet hyvinvointiin, joka koostuu turvallisesta elinympäristöstä, tietoisuudesta, elämäntaidoista ja valinnanmahdollisuudesta. Elämänhallinnan syntyminen alkaa varhaisesta vuorovaikutuksesta ja kiintymyssuhteesta. Myöhemmin elämänhallintaa opetetaan lapselle rajojen asettamisella ja vastuunottamisella. Myös omien tunnetilojen hallinta on osa elämänhallinnan opettelua. (Aaltio 2013, 81–85; Keltikangas-Järvinen 2008, 255–263; WHO 2015.)

4 VANHEMMAN JA LAPSEN OSALLISUUS AVOIMISSA VARHAISKASVATUSPALVELUISSA

Osallisuutta avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa voidaan vahvistaa tarjoamalla perheille mielekästä toimintaa, jonne vanhempien on helppo tulla ja jossa on mahdollista ilmaista oma mielipiteensä. Myös lapsen osallisuus palveluissa mahdollistetaan kuulemalla lasta ja järjestämällä toimintaa lapsilähtöisesti. Lapsi on ollut suunnittelussa mukana, kun palvelun sisältö ja ohjelma on suunniteltu lapsen lähtökohdista käsin.

Osallisuuden merkitystä korostetaan nykypäivänä monissa eri palveluissa ja niin myös avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa. Osallisuus lisää ihmisen hyvinvointia vahvistamalla voimaantumista ja elämänhallintaa. Osallisuus tulisi huomioida aina suunniteltaessa palveluja mille tahansa kohderyhmälle.

4.1 Tietoisuus ja vaikutusmahdollisuus osallistajina

Päästäkseen osalliseksi avoimiin varhaiskasvatuspalveluihin, niistä on oltava tietoinen. Vanhempia tulee tiedottaa kunnassa tarjolla olevista palveluista, jotta he voivat valita lapselleen ja perheelleen sopivan palvelun. Palveluissa tulee olla myös vaihtoehtoja, joista vanhempi voi valita heidän perheelleen mieluisan palvelun, joka on perheelle sopivana ajankohtana ja riittävän lähellä kotia. Vanhemmilla on oikeus tietää kaikista tarjolla olevista palveluista. Henkilöstö varhaiskasvatuksessa on avainasemassa palveluista ja niiden toiminnasta tiedottamiseen. Vertaistukiryhmistä tiedottamisesta on neuvola tärkeässä roolissa. Palveluverkostossa ja neuvolassa tulee olla ajantasaista tietoa myös järjestöjen ja seurakunnan tarjoamista palveluista. (Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 1999, 20 §; STM 2002, 12, 18; STM 2004, 33.) Myös internetsivut tarjoavat mahdollisuuden palveluista tiedottamiseen, mutta tällöin vanhempien tulisi olla tietoinen, mistä tietoa etsiä. Kun palveluja tarjotaan monesta eri paikasta, tulisi niistä tiedottaminen olla helposti löydettävissä, esimerkiksi paikkakunnan internetsivulta.

Lapsiperheet mielletään heikoiksi vaikuttajiksi yhteiskunnallisiin asioihin tai päivähoidon kehittämiseen, koska heitä pidetään niin uupuneina. Perheet myös itse mieltävät, ettei heidän äänellään ole mitään merkitystä. Kun ihminen kokee, ettei hän pysty vaikuttamaan asioihin, hän tuntee avuttomuutta. Tällöin ajatellaan, että ympäristö vaikuttaa omiin elämäntapahtumiin. Toimimalla toisin ehkäistään myös opitun avuttomuuden siirtymistä vanhemmilta lapsille. Esimerkiksi kolmas sektori tarjoaa perheille erilaisia vaikuttamismahdollisuuksia yhteiskunnassamme. (Huhtanen 2004, 71; Välimäki 2002, 80.) Avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa voidaan vanhemmille mahdollistaa vaikuttaminen tiedustelemalla ehdotuksia palvelujen sisällöistä, ajankohdista ja sijainnista. Myös lapsilta voi tiedustella mielipidettä siitä, millaiset asiat lapsia kiinnostavat ja mitä on mukava tehdä. Lapsille voi antaa mahdollisuuden vaikuttaa leikkeihin ja peleihin sekä yhdessä tehtäviin asioihin.

4.2 Osallisuus voimaantumisenä ja koherenssinä tunteena

Promotiivinen työ on terveyden ylläpitämistä ja vahvistamista, jolloin luodaan mahdollisuudet pärjäämiselle ja vahvistetaan voimavaroja. Ihmisellä on niin sisäisiä kuin ulkoisiaakin suojaavia tekijöitä, joita promotiivisella työllä voidaan ylläpitää ja vahvistaa. Sisäisiin suojaaviin tekijöihin kuuluvat sisäinen positiivisuus, koherenssi tunne, onnistunut varhainen vuorovaikutus ja hyvä itsetunto. Ulkoisia suojaavia tekijöitä ovat sosiaalinen verkosto, turvallinen ympäristö ja matalan kynnyksen avoimet palvelut. (Kalland ja Von Koskull 2014, 159; Savola ja Koskinen-Ollonqvist 2005.) Avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa tehtävä työ on promotiivista työtä. Palvelut vahvistavat siellä käyvien vanhempien ulkoisia suojatekijöitä, mutta onnistuessaan myös sisäiset suojaavat tekijät vahvistuvat.

Siitosen (1999, 161) voimaantumisteorian mukaan ihmisen sisäisestä voimantunteesta syntyy voimaantuminen. Se on henkilökohtainen prosessi, joka lähtee ihmisestä itsestään. Siihen kuitenkin vaikuttaa sosiaalinen ympäristö. Voimaantuakseen ihminen tarvitsee osallisuuden kokemuksia sekä hyväksytyksi tulemisen tunteen. Voimaantuminen onnistuu ympäristössä, joka on hyväksyvä, turvallinen ja yhteisöllinen. Avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa ohjaaja voi luoda mahdollisuuden voimaantumiseen tukemalla vanhempien tutustumista ja rohkaista yhteiseen toimintaan. Tällöin syntyy yhteisöllisyyttä ja turvallisuutta vanhempien kesken.

Ihmisen koherenssi tunne tulee siitä, että hän on osa yhteisöä, että hänen elämäntapahtumansa ovat hallittavissa ja tapahtumien kohtaaminen on mielekästä. Koherenssiin tunteeseen liittyy tarkoituksellisuus, joka kertoo miten oman elämän tarkoitus koetaan ja miten voimavaroja käytetään. Siihen liittyy myös hallittavuus, joka on tunne siitä, että omat voimavarat riittävät. Ymmärrettävyys on myös osa koherenssia tunnetta ja se kertoo, kuinka hallitsee omat voimavaransa ja sosiaalisen ympäristönsä. Jos tulee vastoinkäymisiä, koherenssi tunne auttaa pääsemään niiden yli ja tämä taas tuo luottamusta omaan pärjäämiseen. Lapsiperheille suunnattujen palvelujen tavoitteena on tukea voimaantumista ja vahvistaa koherenssia tunnetta. Palvelut voivat auttaa pääsemään vaikeiden elämäntilanteiden yli, kun tiedetään, että tukea on saatavilla tarvittaessa. (Aaltio 2013, 81–85; Antonovsky 1991, Salonen ja Koskinen-Ollonqvist 2005, 75 mukaan.)

Lapsen psykososiaalista hyvinvointia voidaan edistää sillä, että häntä huomioidaan positiivisesti ja hän saa kannustusta. Kansainvälinen ohjelma ICDP on kehitetty tukemaan tätä lapsen ja vanhemman tai aikuisen välistä vuorovaikutusta. Aikuinen voi olla myös perhepalvelun ohjaaja. Suomessa ohjelma on nimeltään ICDP – Kannustava vuorovaikutus. Tämä tukee lapsen voimaantumisen kokemuksia ja lapsesta voi näin kehittyä toiset ihmiset huomioon ottava ja osaava aikuinen. Ohjelmassa vuorovaikutus perustetaan kolmeen dialogiin. Emotionaalisen dialogin avulla kehitetään lapsen tunneilmaisua. Merkityksiä luovalla ja säätelevällä dialogilla taas kehitetään lapsen toimintakykyä ja sosiaalista kehittymistä. (Mäkelä 2014, 172–173.)

4.3 Lapsen osallisuuden kokemukset avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa

Onnistuneessa ryhmätoiminnassa lapsi pääsee osalliseksi toimintaan. Lapsen osallisuus laajentaa hänen ajattelu-, kokemus- ja elämymaailmaansa. Osallisuus tarkoittaa lapsen kuuntelemista, ottamista mukaan yhteiseen toimintaan ja aikuisten maailman tapahtumiin. Osallistumista on lapsen ja aikuisen välinen tiedon jakaminen, jossa lapsi voi havaita omien näkemyksiensä ja aikuisen näkemyksien huomioonottamista ja lopputulokseen vaikuttamista. Jokaisella lapsella on oikeus ilmaista mielipiteensä niin, ettei siihen pyritä vaikuttamaan ulkoapäin. Lapsen mielipiteelle on myös annettava painoarvoa ja tilaa sekä mahdollisuuksia. Lapsen kokiessa tullessa kuulluksi, hän saa kokemuksen vaikuttamisesta. Lapsen ehdotukselle tuleekin antaa mahdollisuus. Tällä tavoin menettelemällä lapsen osallisuutta voidaan käyttää myös suunnittelutoiminnassa. (Mäkelä 2014, 169; Pajulammi 2014, 207–214; Uusitalo ja Laakso 2005, 44–47.)

Lapsen osallisuuden huomioiminen voidaan osoittaa lapsilähtöisellä toiminnalla. Sillä tarkoitetaan kaikkea sitä toimintaa lapsille ja perheille tarkoitetuissa palveluissa, jossa toiminta suunnitellaan lapselle sopivaksi. Lapselle sopivia toiminnallisia menetelmiä ovat leikkiminen, tutkiminen, liikkuminen ja ilmaiseminen. Leikkiä voidaan tukea mahdollistamalla lapselle leikin välineitä ja tilaa. Sadutusta voidaan myös käyttää kerhoissa. Hyvin pienten lasten kanssa sadutus tehdään kuvittamalla satu ja samalla kertomalla siitä omin sanoin. Nukketeatteritoiminta rohkaisee arkojakin lapsia mukaan ja kehittää jokaisen itseilmaisutaitoja. Lasten kielelliset taidot ja ongelmanratkaisutaidot kehittyvät, he oppivat tekemään suunnitelmia, vuorottelemaan, kuuntelemaan ja keskittymään. Nukketeatteri innostaa myös muille samankaltaisille leikeille, jossa voi käydä läpi arjen asioita. Lapsilähtöisessä toiminnassa lasta kunnioitetaan ainutlaatuisena yksilönä ja tuetaan hänen kehityspiirteitään, kuunnellaan lasta ja otetaan jokainen lapsi huomioon. Lapsikeskeisessä toiminnassa hyvä nähdään jokaisessa lapsessa. (Järvinen 2012a, 34–36; Vilén ym. 2013, 479–522.)

Lapsi käsittelee leikkimällä kokemiaan asioita, opettelee arjen askareita, käy läpi tunteitaan, oppii itsestään uusia asioita ja kehittää luovuuttaan ja mielikuvitustaan. Leikissä voidaan tehdä mahdotomiakin asioita, kuitenkin tiedostaen leikin ja todellisuuden eron. Leikkimällä etsitään elämän mielekkyyttä ja tutustutaan omaan kehoon ja sisäiseen maailmaan. Lapsi ei leiki toisen käskystä. Leikin tulee lähteä lapsen omista tarpeista ja motivaatiosta. Lapsi ei kuitenkaan leiki sen vuoksi, että se oppisi tai kehittyisi. Lapsi leikkii itsensä vuoksi. Nykypäivänä lapsuus on lyhentynyt ja leikkiminen päättyy melko varhain. Tilalle tulevat televisio ja erilaiset tietokonepelit, jotka eivät jätä tilaa lapsen mielikuvitukselle tai luovuudelle. Usein näissä on mukana myös väkivaltaa muodossa tai toisessa. Nämä muuttavat myös lapsen oman leikin toisenlaiseksi. Yhä enemmän leikkiessä on mukana riemumista ja ylikierroksilla käymistä. Toiminta palveluissa tulee olla lapsen kehitystasoa vastaavaa, jotta se olisi lapselle mielekästä. (Vilén ym. 2013, 473–475; Jarasto ja Sinervo 1997, 205–206, 210–211.) Mahdollistamalla lapselle aikaa ja tilaa leikille, osallistetaan lapsi mukaan toimintaan. Järjestämällä lapselle monenlaista leikin mahdollisuutta, annetaan lapselle vapaus valita itselleen sopiva leikki.

5 TUTKIMUKSEN KULKU

Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa tietoa varhaisen tukemisen ja varhaisen tunnistamisen kehittämiseksi avoimista varhaiskasvatuspalveluista Siilinjärvellä. Tavoitteena oli osallistaa vanhemmat arvioimaan avoimia varhaiskasvatuspalveluja.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millaista avoimien varhaiskasvatuspalvelujen varhainen tukeminen ja osallisuus ovat Siilinjärvellä. Tarkoituksena oli myös selvittää vanhempien toiveita ja kokemuksia avoimista varhaiskasvatuspalveluista. Tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaisia kokemuksia perheillä on avoimista varhaiskasvatuspalveluista saatavista varhaisesta tuesta ja osallisuudesta?
2. Miten avoimia varhaiskasvatuspalveluja voidaan kehittää vastaamaan paremmin perheiden tarpeisiin?

5.1 Tutkimusmenetelmänä laadullinen tutkimus

Opinnäytetyöni tutkimus on laadullinen, jossa on myös määrällisen tutkimuksen piirteitä. Laadullinen tutkimusmenetelmä sopii hyvin tähän tutkimukseen, koska siinä haluan antaa äänen lapsiperheille, joilla sitä ei ole ennen ollut (Hakala 2010, 21). Kuten laadulliselle tutkimukselle on ominaista, tein tutkimuksen siinä ympäristössä, mitä tutkin ja tutkimus painottui vastaajan subjektiiviseen kokemukseen (Koivula, Suihko ja Tyrväinen 1996, 28). Tutkimusympäristöinä olivat Siilinjärven avoimista varhaiskasvatuspalveluista seurakunnan toukkatupa sekä Leppäkaarten perhekerho ja Siilinjärven kunnan järjestämät avoimet päiväkodit Harjamäellä, Kotipolulla ja Vuorelassa. MLL:n perhekahvila oli tutkimuksessa mukana kyselyn esitestauksessa. Esitestauksen pidin marraskuussa 2014 ja muokasin sen pohjalta varsinaisen kyselyn lomaketta. Esikyselyn tuloksia en sen vuoksi käyttänyt lainkaan lopullisissa tuloksissa.

Tutkimuksessa tutkin laatua enemmän kuin määrää ja näin ollen tutkimus on laadullinen. Laadullisen tutkimuksen mukaisesti tutkimuksessa en pyri selittämään enkä määrittelemään syy-seuraus -suhteita, vaan ymmärtämään ja tulkitsemaan, mitä mieltä perheet ovat palveluista saatavilla olevasta tuesta ja osallisuudesta. (Koivula ym 1996, 27.) Lisäksi tutkimuksella pyrin saamaan esiin avoimien varhaiskasvatuspalvelujen kehittämiskohteita. Tutkimuksen määrällisiä piirteitä ovat lomakemuotoinen kysely ja joitakin kysymyksiä olen kysynyt määrälliselle tutkimukselle tyypillisillä monivalintakysymyksillä. Pääasiassa kyselyssä oli kuitenkin avoimia kysymyksiä.

5.2 Lomakekysely aineistonkeruumenetelmänä

Aineistonkeruumenetelmänä käytin puolistrukturoitua lomaketta. Tutkimuksen teemoista muodostin tarkkoja kysymyksiä esitettäväksi kyselylomakkeella. Kyselylomakkeen laadin webropol-työkalulla. Tämä menetelmä sopii tähän tutkimukseen, koska kyselyllä halusin saada sekä tarkkaa tietoa aiheesta, mutta myös vapaamuotoisempia vastauksia sekä palautetta. Lisäksi kyselylomaketta käyttä-

en sain tässä tilanteessa mahdollisesti suuremman vastaajajoukon kuin haastattelua tekemällä. Webropolilla tehdyllä kyselylomakkeella laaditun kyselyn vastaukset tallentuivat vaivattomasti ja vastausten litterointi onnistui näin ollen helposti. (Saaranen-Kauppinen ja Puusniekka 2006.) Kyselylomake soveltuu hyvin juuri mielipide- ja palautemittauksiin (Vehkalahti 2008, 11). Kyselylomakkeen laadin osin suljetuilla kysymyksillä ja osin avoimilla kysymyksillä. Suljettuihin kysymyksiin on nopeampi vastata, mutta niillä ei saa annettua omaa mielipidettä yhtä selkeästi esille kuin avoimilla kysymyksillä. Avoimien kysymyksien vastauksissa voi olla myös hyviä kehittämiskelpoisia ideoita (Valli 2010, 126). Tässä kyselyssä tarkoitukseni oli selvittää perheiden mielipiteitä ja kokemuksia palveluista ja saada heiltä myös palautetta ja kehitysehdotuksia.

Toimeksiantajani, Siilinjärven varhaisen tuen (VaTu) työryhmä, oli sitä mieltä, että tutkimuksen aineisto kannattaa kerätä kyselylomaketta käyttäen. Näin ollen aloin työstämään lomakkeen valmistuttua hain tutkimusluvat kyselyn suorittamiseksi Siilinjärven kunnan varhaiskasvatusjohtajalta ja Siilinjärven seurakunnan lapsi- ja perhetyön esimieheltä. Siilinjärven kunnasta sain tutkimusluvan 9.1.2015 ja seurakunnasta 16.1.2015. Aineiston keruun ajaksi olin lupahakemuksessa pyytänyt 1.2.2015 – 28.2.2015 välistä ajanjaksoa. Lisäksi toimitin helmikuun ensimmäisellä viikolla hyvinvointineuvolan esimiehelle kyselylomakkeet toimitettavaksi vahvuutta vanhemmuuteen -ryhmille. Vanhemmat, jotka olivat mukana ryhmissä, saivat vastata kyselyyn paperisella lomakkeella. Kyselyn palautusta varten olin laittanut jokaisen lomakkeen mukaan postimaksetun palautuskuoren kotiosoitteeseeni. Kyselyt pyysin palauttamaan 20.2.2015 mennessä.

Keräsin itse aineiston kiertämällä avoimia varhaiskasvatuspalveluja ajalla 9.2. – 20.2.2015 mukani kannettava tietokone, jolla vanhemmat pystyivät vastaamaan kyselyyn. Kiersin jokaisessa pisteessä yhden kerran. Koska kysely oli suunnattu vanhemmille, jätin menemättä niihin avoimiin varhaiskasvatuspalveluihin, joissa lapset olisivat ilman vanhempia. Perhetupaan en kyseisen kahden viikon aikana päässyt menemään lainkaan. MLL:n perhekahvila ei ollut toiminnassa helmikuussa, joten sinne en päässyt sen vuoksi mukaan.

5.3 Aineiston teoriaohjaava analysointi

Tutkimuksessani käytin teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä. Sisällönanalyysi sopii strukturoimattoman aineiston tulkitsemiseen ja sillä pyritään kuvaamaan aineistoa sanallisesti. Aineisto käsitellään ensiksi osiin hajoittamalla ja sen jälkeen sitä voidaan alkaa luokittelemaan, teemoittelemaan tai tyypittelemään. Tässä tutkimuksessa käytin aineiston klusterointia, jossa etsin aineistosta samankaltaisuuksia ja yhdistin ne yhdellä yhteisellä teemalla. Teemat löytyivät tutkimuksen teoreettisista käsitteistä. (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 93, 110.) Tutkimuksen aineiston sain tulostettua webropolista suoraan, eikä minun tarvinnut litterointia näin ollen tehdä. Webropolista saadussa raportissa oli mukana myös monivalintakysymykset. Aineistoa muodostui näistä yhteensä 15 sivua.

Tutkimuksessa aineiston analysointi perustui siis aiemmin määriteltyyn viitekehykseen ja aineiston analysointia ohjasivat teemat. Sisällönanalyysinä käytin teoriaohjaavaa analyysiä ja päättelyn toteutin abduktiivisesti. Tällä tarkoitan sitä, että tutkin aineistoa avoimesti, mitä aineisto kertoi. Sen jäl-

keen yhdistin samaa tarkoittavia sanoja tai lauseita pitäen mielessäni tutkimuksessani käytettävät teemat, mutta lähestyin aineistoa kuitenkin sen omilla ehdoilla. Pelkistetyt ilmaukset, jotka olin poiminut aineistosta, yhdistin niitä kuvaavalla alaluokalla. Nämä alaluokat yhdistin jo aiemmin valittuihin teemoihin. (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 97, 110, 117–118.) Opinnäytetyössä käytettävä teoria tarkentui aineiston klusteroinnin jälkeen. Tein näin ollen vuoropuhelua aineiston ja teorian välillä. Aineiston klusterointi on opinnäytetyön liitteenä.

Aineistossa oli mukana myös määrälliselle tutkimukselle tyypillisiä monivalintakysymyksiä, jotka analysoin määrällisen tutkimuksen analysointitavoilla. Käytin tutkimuksessa ristiintaulukointia niiden kysymysten osalta, joista halusin tutkia eri muuttujien välistä riippuvuutta. Testauksessa muodostin sekä nollahypoteesin että vastahypoteesin, eli testasin harkinnanvaraista joukkoa koskevia oletuksia. Etsin merkittäviä ennako-oletuksen vastaisia tuloksia, jotka tarkistin havaitulla merkitsevyytasolla, eli p -arvolla. Johtopäätökset tein p -arvon perusteella ja tutkin vielä, onko tulos sisällöllisesti merkittävä. Lisäksi muutamasta monivalintakysymyksestä tutkin keskiarvon avulla tulosta ja selvitin, mil-laista vaihtelua arvoissa esiintyy. Keskiarvo on ilmoitettu tuloksia tulkittaessa. (Vilka 2007, 119, 132–133; Vehkalahti 2008, 54, 88.)

5.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen luotettavuutta yleisesti ilmaisee vastausprosentti (Vehkalahti 2008, 44). Avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa kävi tutkimuksen aikana yhteensä 85 vanhempaa. Mukana olleista vanhemmista 48 % vastasi kyselyyn. Osa vanhemmista oli mukana useamman kerran, jonka vuoksi vastausprosentti on todellisuudessa jopa parempi. Tutkimuksessa oli mukana myös vahvuutta vanhemmuuteen -ryhmät, joita oli kaksi ryhmää. Ryhmissä oli yhteensä yhdeksän perhettä, eli 18 vanhempaa. Näistä yhteenlaskettuna tutkimukseen olisi voinut osallistua 103 vanhempaa. Vahvuutta vanhemmuuteen -ryhmästä tuli vain yksi vastaus, mikä laskee kokonaisvastausprosenttia. Näin ollen vastausprosentti tutkimuksellani on 41 %.

Laadullisen tutkimuksen tuloksia voidaan pitää luotettavina, jos useampi vastaaja kertoo vastauksiinsa samoja asioita (Alasuutari 2011, 112). Tutkimuksessani huomasin, että avoimiin kysymyksiin sain hyvin samankaltaisia vastauksia. Tutkimuksen luotettavuutta osoittaa myös tutkijan puolueettomuus (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 134–137). Tutkin pikkulapsiperheille suunnattuja palveluja. Itseläni lapset eivät ole enää pikkulapsi-iässä, enkä ole siten näiden palvelujen käyttäjä enää. Toki itseläni on käyttökokemuksia palveluista, mutta ne ovat toiselta paikkakunnalta. Nämä kokemukset toki vaikuttavat siihen, mitä haluan tutkimuksellani painottaa. Tässä tutkimuksessa luotettavuutta osoittaa myös metodinen triangulaatio. Käytän tutkimuksessani kahta tutkimusmenetelmää: laadullista ja määrällistä. Näin en ole voinut tutkia ongelmaa vain yhdestä näkökulmasta. (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 143–145.) Tutkimuksen luotettavuutta voidaan mitata myös tutkimuksen validiteetilla ja reliabiliteetilla (Vehkalahti 2008, 40).

Tutkimuksen validiteetista kertoo lomakkeen esitestaus sekä lomakkeessa esitettyjen käsitteiden tarkka operationalisointi, esimerkiksi mitä tarkoitan avoimilla varhaiskasvatuspalveluilla. Operation-

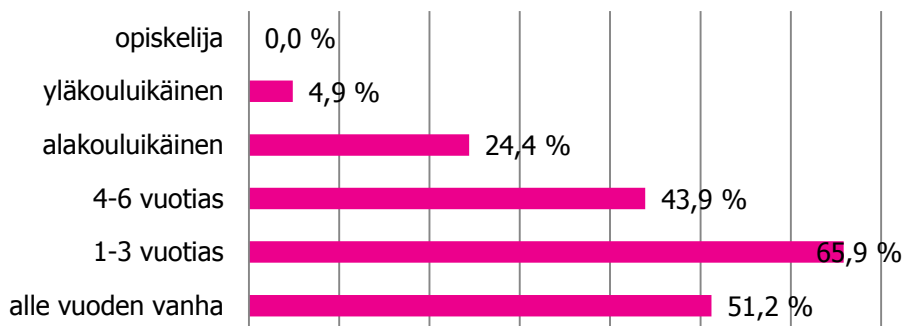
laisoinnilla tarkoitetaan tutkimuksessa käytettävien käsitteiden avaamista ymmärrettävään muotoon, kun niitä esitetään kyselyssä. Tämän vuoksi olin korvannut kyselyssä avoimet varhaiskasvatuspalvelut lapsiperhepalvelu -sanalla, koska avoin varhaiskasvatuspalvelu on perheille vieraampi käsite. Olin myös varhaiseen tukemiseen ja osallisuuteen liittyvät kysymykset muotoillut siten, että niissä kysytään arkikielellä palvelusta saatavasta tuesta ja osallisuuden kokemuksista. Selvitin, millaisista asioista varhainen tukeminen ja osallisuus voisivat koostua ja muodostin tämän jälkeen kysymykset. (Vehkalahti 2008, 18; Vilkkä 2007, 152–153.) Kyselylomake löytyy opinnäytetyön liitteestä.

Tutkimuksen validiteetista kertoo myös se, että olin tutkimuksen aikana itse paikalla ja saatoin olla apuna selventämässä kysymystä. Lisäksi olin esitellyt kyselylomaketta. Testauksen jälkeen tein muutaman muutoksen lomakkeelle, koska havaitsin vastuksista, että joku kysymys oli ymmärretty eri tavoin kuin olin tarkoittanut. Olin lisäksi käyttänyt kyselylomaketta laadittaessa apuna ongelmapuuta, jolloin sain muodostettua kysymykset juuri niistä asioista, joita halusin tutkia. Koska minulla oli kaksi pääteemaa, joista halusin tutkia tietoa, tein kaksi ongelmapuuta. Ongelmapuut löytyvät opinnäytetyön liitteistä. Validiteetti kertoo sen, onko mitattu sitä, mitä piti mitata (Vehkalahti 2008, 41). Omasta tutkielmasta voin sanoa, että käyttämällä monta erilaista menetelmää sain laadittua lomakkeen, joka mittaa sitä, mitä halusin saada mitattua. Tutkimukseni on näin ollen validi.

Tutkimukseni eettisyyttä osoittaa kyselyn vapaaehtoisuus ja nimettömyys. Huolehdin myös vastausten säilyttämisestä ja hävittämisestä asianmukaisesti. Analysoin tutkimustuloksia siten, ettei yksittäistä vastaajaa pysty tunnistamaan. Eettisyyttä on myös se, että käytin tutkimusraporttia kirjoittaessa lähdekriittisyyttä. Pyrin välttämään lähteitä, jotka ovat yli 10 vuotta vanhoja. Käytin lähteinä ajankohtaisia raportteja ja tutkimuksia painettujen teosten lisäksi. Verkkojulkaisut otin aina luotettavasta lähteestä, kuten THL:n sivuilta. Merkitsin lähteet asianmukaisesti. (Vilkkä 2007, 164–165.)

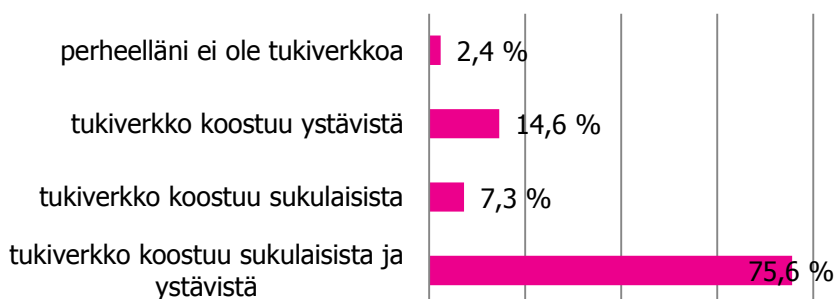
6 TUTKIMUSTULOKSET

Kyselyyn osallistui yhteensä 42 vastaajaa. Heistä 95 % oli äitejä. Vastaajista 97,5 % on naimisissa tai avoliitossa ja 46 %:lla on 2-3 lasta samassa taloudessa. Vain yhdellä vastaajalla on eri taloudessa yksi lapsi. Vastaajista 65,9 %:lla on 1-3 vuotias lapsi ja vain 4,9 %:lla on yläkouluikäinen lapsi perheessä (Kuvio 2). Palveluja siis käyttävät aivan pienten lasten perheet, joissa voi olla useampi alle kouluikäinen lapsi.

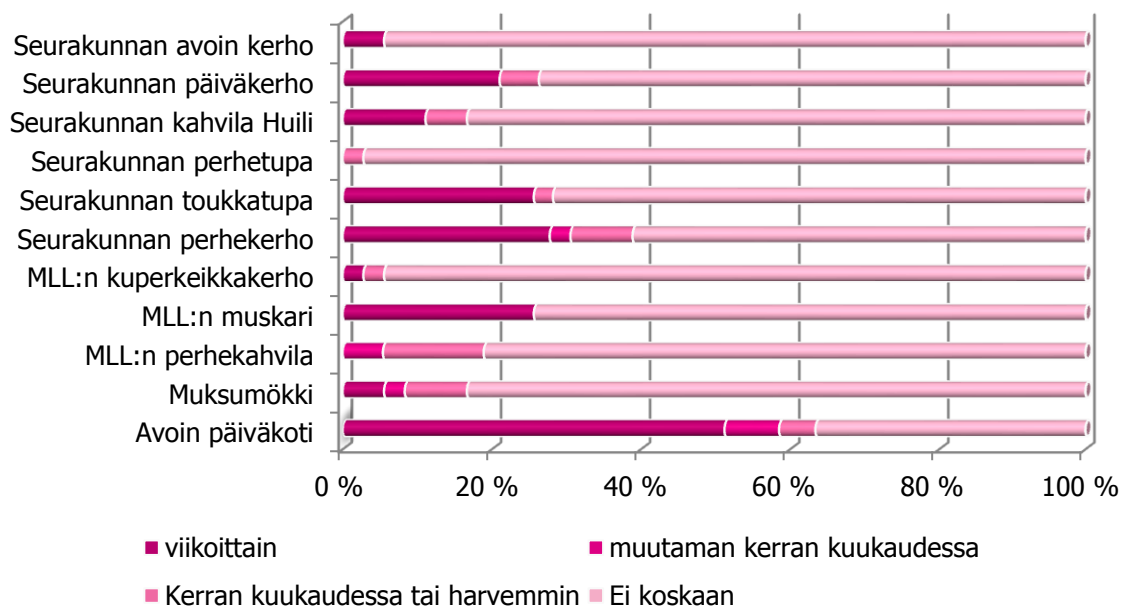
KUVIO 2. Perheessä olevien lasten ikä (n=41).

Pikkulapsiperheellä on tärkeää olla vahva tukiverkko. Vastaajista 75,6 %:lla tukiverkko koostuikin sekä sukulaisista että ystävistä, 2,4 %:lla ei ole tukiverkkoa lainkaan (Kuvio 3).

KUVIO 3. Perheen tukiverkko (n=41).

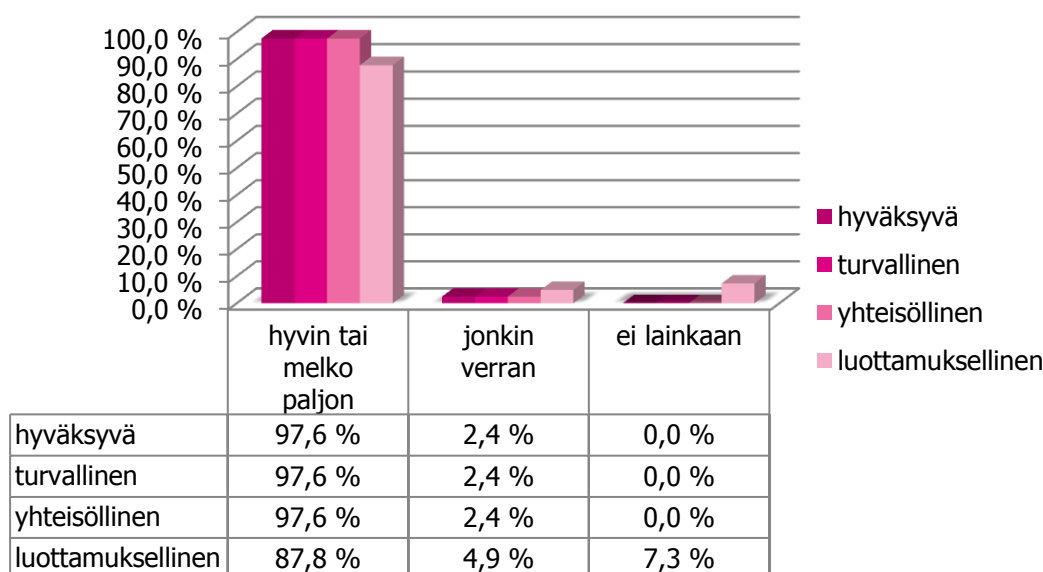
Siilinjärvellä tarjolla olevista palveluista perheet käyttävät eniten kunnan järjestämää avointa päiväkotia. Yli puolet vastaajista käyttää sitä jossain määrin kuukauden aikana. Seurakunnan järjestämä perhekerho, päiväkerho ja toukkatupa sekä MLL:n muskari ovat myös suosittuja palveluja. (Kuvio 4.) Kolme suosituinta avointa varhaiskasvatuspalvelua tämän tutkimuksen mukaan ovat avoin päiväkotitoimi, seurakunnan perhekerho ja toukkatupa. Avoin päiväkotitoimi toimii kolmessa eri toimipisteessä. Seurakunnan perhekerhoa myös järjestetään kolmessa eri pisteessä, toukkatupa kokoontuu kahdessa toimipaikassa. Tämän tutkimuksen tuloksissa voidaan tarkastella, miten näihin kolmeen suosituimpaan palveluun ovat vastaukset jakautuneet, mutta toimipistekohtaisesti vastauksia ei ole lähdetty erottelamaan.

KUVIO 4. Valitse seuraavista vaihtoehtoista, kuinka usein lapsesi tai perheesi käy Siilinjärven avoimissa lapsiperhepalveluissa (n=42).

6.1 Vanhempien voimaantumisen kokemukset

Ympäristö, mikä on hyväksyvä, yhteisöllinen ja turvallinenkin, on voimaannuttava. Siilinjärven avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa nämä pääasiassa toteutuvat. Kuvio 5 nähdään, että vastaajista 97,6 % kokee avointen varhaiskasvatuspalvelujen ilmapiirin Siilinjärvellä hyvin tai melko paljon hyväksyväksi, turvalliseksi ja yhteisölliseksi. Hyvin tai melko paljon luottamukselliseksi ilmapiirin kokee yhteensä 87,8 % vastaajista. Vain pieni osa (7,3 %) vastaajista kokee, etteivät palvelut ole lainkaan luottamuksellisia. Promotiivinen työ avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa on onnistunutta, kun vanhemmat kokevat palveluiden ilmapiirin turvalliseksi.

KUVIO 5. Ilmapiiri avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa (n=41).

Tulosten mukaan sillä, millainen tukiverkko perheellä on, näyttäisi olevan vaikutus siihen, miten luottamukselliseksi ilmapiiri palvelussa koetaan. Ne, joilla ei ole tukiverkkoa lainkaan, eivät koe ilmapiiriä luottamukselliseksi. Ne, joiden tukiverkko koostuu ystävistä, pitävät ilmapiiriä hyvin paljon luottamuksellisena. Tästä voisi päätellä, että ne henkilöt, joiden tukiverkko koostuu ystävistä, uskaltavat luottaa uusiin ihmisiin ja heidän tukiverkkonsa on mahdollisesti vahvistunut avoimen varhaiskasvatustalvelun kävijöistä. ($p=0,006$) Ne vastaajat, joilla ei ole tukiverkkoa, eivät ole saaneet palvelustakaan yhtään ystävää tai tuttavaa, eikä heidän lapsensa ole saaneet kavereita palvelusta. He eivät myöskään koe olevansa osa yhteisöä palvelussa sen vuoksi, että käyvät siellä niin harvoin. Voimaantumista avoimissa varhaiskasvatustalveluissa ei tältä osin pääse toteutumaan.

Lapsiperhepalvelut Siilinjärvellä voimaannuttavat vanhempia ja lisäävät heidän koherenssia tunnetta, koska vanhemmat kokevat hyväksytyksi tulemisen tunteita, he kokevat olevansa osa yhteisöä ja heidän elämänhallinta vahvistuu turvallisessa ympäristössä. Jopa 97,6 % vastaajista ($n=41$) kokee, että he ovat osa yhteisöä. Vanhemmat kokevat, että avoimiin varhaiskasvatustalveluihin on helppo mennä mukaan, heidät huomataan ja heitä kaivataan. Heidät otetaan palvelussa lämpimästi vastaan. Nämä luovat yhteisöön kuulumisen tunteita. Lisäksi avoin ja vapaa toiminta madaltaa kynnystä tulla palveluihin. Avoin toiminta antaa myös mahdollisuuden tutustua toisiin omassa rauhassa.

- *meistä kysellään muilta kun ei ole näkynyt pitkään aikaan! tuntu mukavalta!*
- *tuntuu kuin oltaisiin yhtä ryhmää jossa moni on jo kaverei. kotoinen olo.*

Lasten kanssa kotona oleminen on vanhemmille monesti raskastakin aikaa ja moni vanhempi voi tuntea tällöin myös yksinäisyyttä. Jaksamista tukee se, että on paikka minne mennä hetkeksi lapsen kanssa ja saa kohdata muita aikuisia. Se, että saa vaihtelua arkeen ja kotona olemiseen, on merkittävää. Palvelut ovat monelle arjen pelastus ja viikon kohokohta. Kun ohjaajat kohtaavat vanhempia, on se heille merkki siitä, että tukea on tarvittaessa saatavilla. Tämä lisää vanhempien koherenssia tunnetta ja elämänhallintaa. Vanhemmat kuitenkin kokevat merkittävänä toisilta vanhemmilta saatavan tuen.

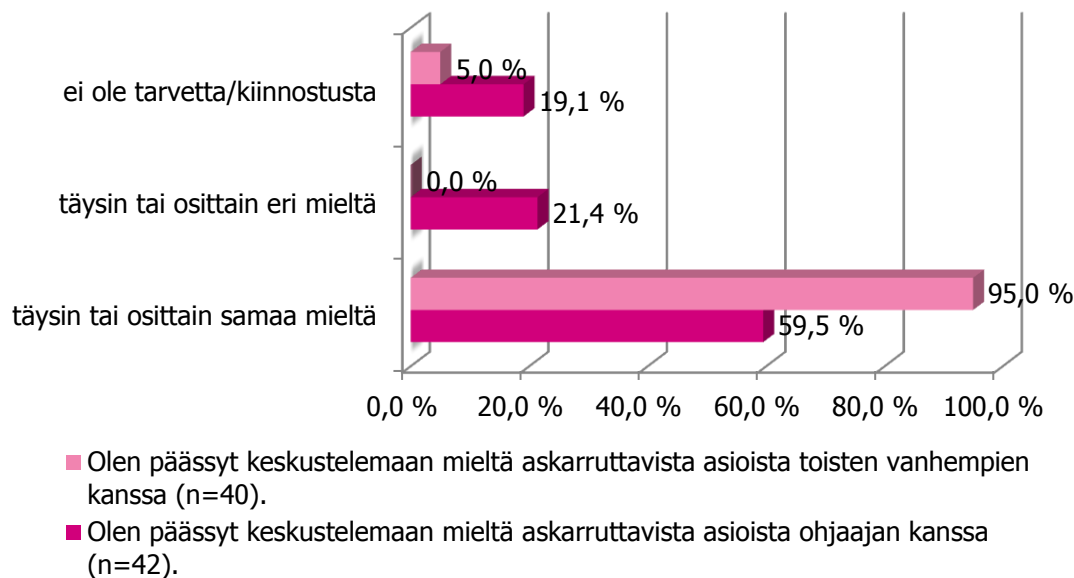
- *Koen oman jaksamisen kannalta merkittävänä, että on mahdollisuus kohdata samassa elämäntilanteessa olevia perheitä eli että hekin elävät lapsiperheearkea, joka on antoisaa, mutta välillä myös haasteellista.*
- *Mukava pari tuntinen tyttöjen kanssa muiden seurassa on meidän viikon kohokohta.*

Vanhemman jaksamiseen ja koherenssiin tunteeseen vaikuttaa myös ohjaajan antama tuki ja huomio. Kun ohjaaja antaa konkreettista apua esimerkiksi lasten pukemistalanteessa, kokevat vanhemmat tulleensa kohdatuksi. On kuitenkin myös tilanteita, ettei tuen antaminen ole ollut vanhempien mielestä onnistunutta. Tällöin vanhemmalle on tullut kokemus siitä, ettei häntä ole huomattu tai otettu mukaan yhteiseen toimintaan. Vanhempi on kokenut tällöin olonsa ulkopuoliseksi.

- *Ohjaajat eivät auta lapsia askarteluissa ja kaikki on ikään kuin omissa oloissaan.*

Voimaantumista tukee myös se, että saa jakaa vanhemmuutta ja oman elämän tarkoitusta toisten kanssa. Se vahvistaa vanhemman voimavaroja. Kuvio 6 kertoo, missä määrin vanhemmat ovat pääs-

seet keskustelemaan mieltään askarruttavista asioista niin ohjaajan kuin toistensa kanssa. Enemmistö (95 %) on päässyt keskusteluun toisten vanhempien kanssa. Ohjaajan kanssa keskusteluun on päässyt 59,5 % vastaajista. Kukaan vastaajista ei ole sitä mieltä, ettei olisi lainkaan päässyt toisten vanhempien kanssa keskustelemaan, mutta 21,4 % vastaajista kokee, ettei ole päässyt keskustelemaan ohjaajien kanssa. On myös niitä vanhempia, jotka eivät halua keskustella ohjaajan tai muiden vanhempien kanssa. Palvelussa ohjaajan tehtävä on olla keskustelun avaaja. Tällöin vanhempaan luodaan luottamuksellista ja turvallista suhdetta, jolloin vaikeistakin asioista keskusteleminen onnistuu.

KUVIO 6. Vanhemmuuden jakaminen ohjaajan tai toisen vanhemman kanssa.

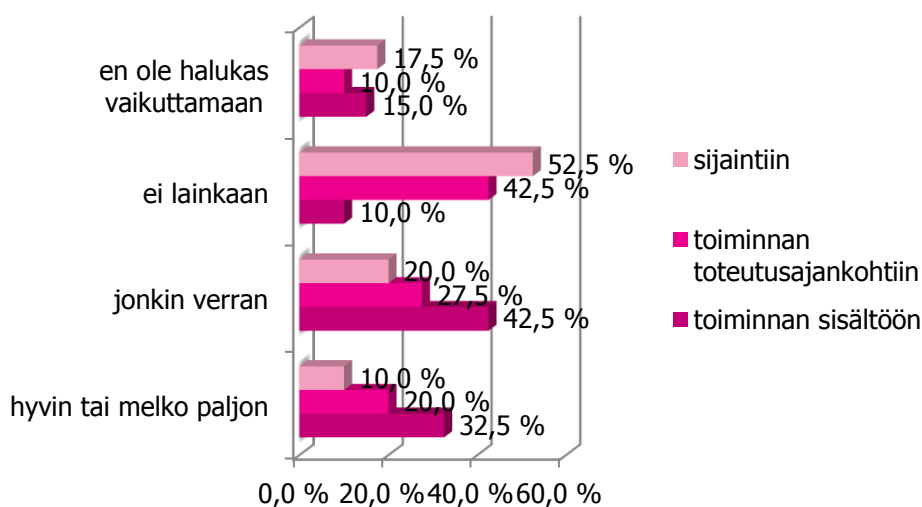
Palveluissa Siilinjärvellä ohjaajan antama tuki on jäänyt joissain tapauksissa hyvin vähäiseksi tai kokonaan uupumaan. Kun vanhemmilla on kokemus, ettei ohjaajilta saa tukea siinä määrin kuin toisilta vanhemmilta, herää kysymys, miten palvelut voivat olla tukena haastavammassa elämäntilanteessa. Tulee pohdittavaksi, kokevatko ohjaajat vaikeaksi huolen puheeksi ottamisen, vai eikö palvelussa ole huomattu tuen tarvetta. Onko ohjaajilla työvälteenä huolen vyöhykkeistö ja kokevatko he tarvetta käyttää sitä? Jos huolta perheestä herää, sen puheeksi ottaminen on sitä vaikeampaa, mitä vähäisemmäksi tuen antaminen jää myös muissa arkisissa asioissa. Kun suhde vanhempaan jää etäiseksi, tällöin avun pyytäminen tai tarjoaminen voidaan kokea hankalaksi.

6.2 Vanhempien osallisuus vaikuttamisen mahdollisuuksina

Kun vanhemmat ovat tietoisia palveluista, he voivat halutessaan osallistua niihin. Tietoisuus onkin yksi ensimmäisistä asioista, jolla vanhemmat osallistetaan. Siilinjärvellä vanhemmat ovat saaneet tietoa palveluista pääasiassa internetistä. Vastaajista 51,0 % tuo vastauksessaan esille tiedon löytyneen internetistä. Tietoa on saatu paljon myös toisilta vanhemmilta sekä tuttavilta, ystäviltä ja naapureilta. Lähipiiristä saadun tiedon osuus oli melko suuri, 31,0 % vastaajista kertoi saaneensa tietoa lähipiiriltä. Neuvolan osuus tiedottamisessa jää 9,0 %:iin. Vanhemmat tuovat vastauksissaan esille, että he ovat usein jopa etsineet tietoa palveluista.

- *Etsin itse kunnan sivuilta, kuulin neuvolassa ja leikkipuistossa*
- *Uutis-Jousesta, netistä etsimällä tietoa siilinjärven kerhoista*
- *Mielestäni löytyy riittävästi vaihtoehtoja, kun vain osaa etsiä.*

Aikuisten osallisuutta voidaan tutkia vaikuttamismahdollisuuksien näkökulmasta. Tässä tutkimuksessa vanhemmilta tiedusteltiin, miten he omasta mielestään voivat vaikuttaa avoimissa varhaiskasvatustalpalveluissa toiminnan sisältöön, toiminnan toteutusajankohtiin tai palvelujen sijaintiin. Tutkimuksessa tiedusteltiin myös, miten he ovat voineet vaikuttaa, mikäli vaikutusmahdollisuuksia on ollut. Vanhemmista yhteensä 42,5 % on sitä mieltä, että toiminnan sisältöön voi vaikuttaa jonkin verran, kuten kuviosta 7 voidaan havaita. Vastaajista 10,0 % on sitä mieltä, ettei toiminnan sisältöön voi lainkaan vaikuttaa. Sijaintiin vaikuttamisesta 52,5 % vanhemmista kokee, ettei voi vaikuttaa lainkaan. Vain yhteensä 10,0 % vastaajista on sitä mieltä, että sijaintiin voi vaikuttaa hyvin tai melko paljon. Ajankohtia kysyttäessä 42,5 % vastaajista on sitä mieltä, ettei siihen voi vaikuttaa lainkaan. Vastaajista yhteensä 20,0 % taas on sitä mieltä, että ajankohtiin voi hyvin tai melko paljon vaikuttaa. On myös niitä vanhempia, jotka eivät halua vaikuttaa. Toiminnan toteutusajankohtiin 10,0 % vanhemmista koki, etteivät he halua vaikuttaa. Sijaintiin taas ei halua 17,5 % vastaajista vaikuttaa.

KUVIO 7. Vaikutusmahdollisuudet avoimissa varhaiskasvatustalpalveluissa (n=40).

Se, millä tavoin vanhemmat ovat voineet vaikuttaa, näkyy erilaisin mahdollisuuksin antaa palautetta. Palautetta on joko kysely asiakaspalautteen muodossa tai kehitysehdotusten muodossa. Vanhemmille on myös tarjottu vaihtoehtoja, jolloin vaikuttamisen mahdollisuus konkretisoituu. Vanhemmat kokevat, että heidän ehdotuksensa on otettu hyvin huomioon. Sen sijaan aikoihin tai paikkoihin vaikuttamisessa vanhemmat pitävät itseään heikkoina vaikuttajina. He kokevat, ettei heidän äänellään ole mitään merkitystä eivätkä näin ollen edes usko vaikuttamisen mahdollisuuteen. Tämä voi olla myös yksi asia, miksi ei olla halukkaita vaikuttamaan.

- *Ajankohtiin ja paikkoihin ei mielestäni voi vaikuttaa*
- *ohjaajat ovat suunnitelleet ohjelman ja toiminnan toteutusajankohdat etukäteen*
- *mielestäni ajat ja sijainti riippuvat muista tekijöistä kuin vanhempien toiveista.*

6.3 Vertaistuen merkitys sosiaalisen verkoston vahvistumisessa ja kokemusten jakamisessa

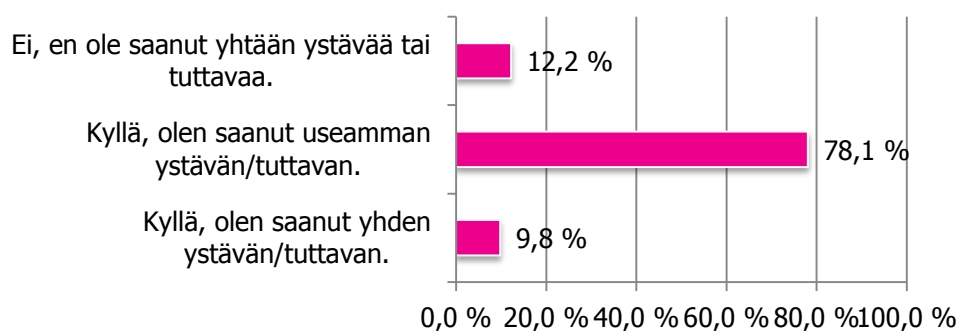
Vertaistuki on sosiaalista vuorovaikutusta, jossa pääsee jakamaan kokemuksia ja saamaan tukea kannustavassa ja kunnioittavassa ilmapiirissä. Uuteen paikkakuntaan muuttamisen yhteydessä myös oma sosiaalinen verkosto muuttuu. Kun saadaan solmittua uusia ihmissuhteita, se lujittaa sosiaalista verkostoa. Siilinjärvellä uusia tuttavuuksia on lähdetty etsimään avoimista varhaiskasvatuspalveluista.

- *Olin uusi äiti alueella ja ei ollut vertaisseuraa.*

Vertaistuessa tukea saadaan tasavertaisena ryhmän jäsenenä, joka näkyy vanhemmuuden jakamisena. Kuullaan toisten vanhempien kokemuksia vanhempana olemisesta ja jaetaan arjessa tapahtuneita asioita sekä käytännön vinkkejä. Tämä avartaa omaa maailmankatsomusta ja tuo uusia ongelmanratkaisutaitoja. Vertaistuki ja toisten vanhempien seurassa oleminen tuo vanhemmalle tunteen jaksamisesta.

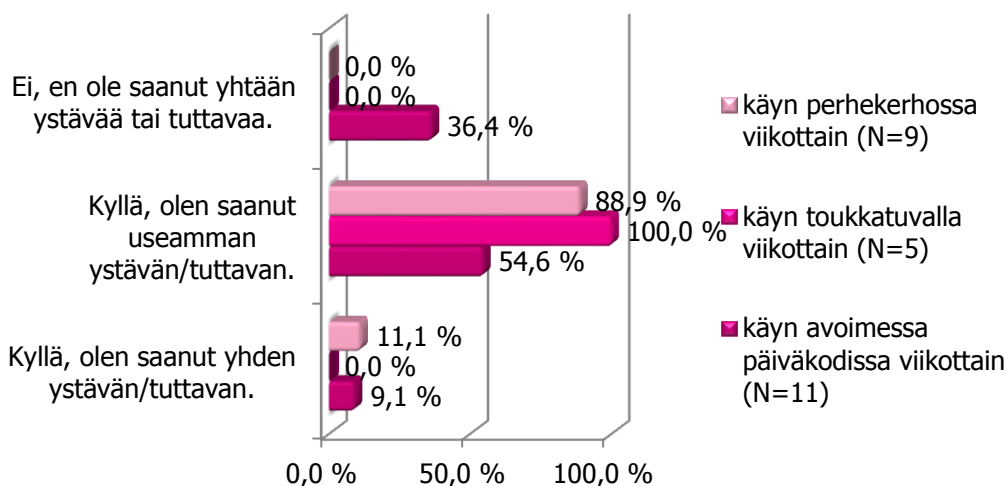
- *Saa jakaa arkea muiden äitien kanssa, se auttaa jaksamaan.*

Kuvio 8 osoittaa, että suurin osa (78,1 %) palvelujen käyttäjistä on saanut usean ystävän tai tuttavain palvelusta. Yhden ystävän on saanut 9,8 % vastaajista ja 12,2 % ei ole saanut yhtään ystävää palvelusta. Sosiaalinen verkosto on siis päässyt hyvin rakentumaan avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa.

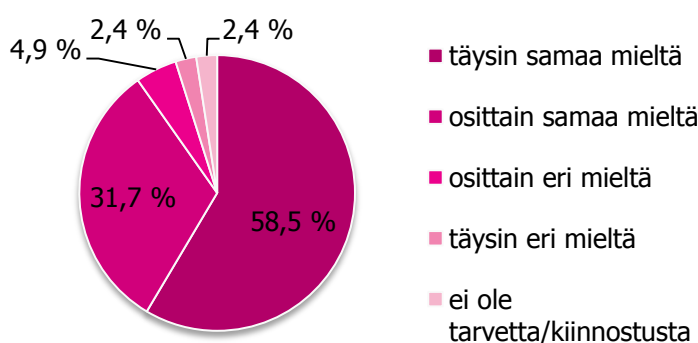
KUVIO 8. Sosiaalisen verkoston rakentuminen avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa (n=41).

Tarkemmassa selvityksessä on vertailtu avoimen varhaiskasvatuspalvelun kolmea suosituinta palvelua; avointa päiväkotia, perhekerhoa ja toukkatupaa. Kuvio 9 osoittaa, että toukkatuvalla viikoittain käyvistä vanhemmista 100 % on saanut useamman ystävän tai tuttavain palvelusta. Avoimessa päiväkodissa useamman ystävän on saanut 54,6 % niistä, jotka käyvät siellä viikoittain. Perhekerhossa käyvistä 88,9 % on saanut useamman ystävän. Avoimessa päiväkodissa viikoittain käyvistä 36,4 % on jäänyt vaille sosiaalisen verkoston vahvistumista. Perhekerhossa sekä toukkatuvalla viikoittain käyvät vanhemmat ovat siis saaneet joko yhden tai useamman ystävän palvelusta.

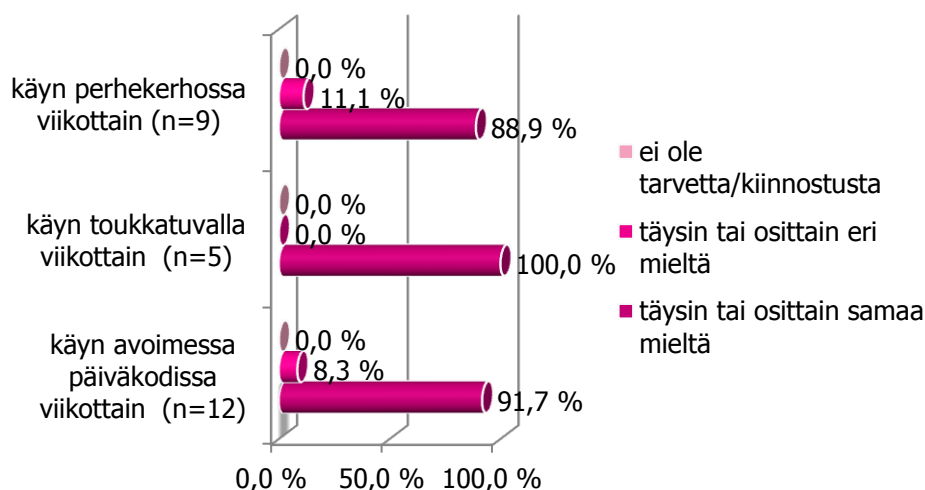
KUVIO 9. Sosiaalisen verkoston vahvistuminen eri palveluissa.

Avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa on tärkeää mahdollistaa vanhemmille sosiaalisten suhteiden luominen toisiin vanhempiin. Tässä ohjaajalla on ensisijaisen tärkeä rooli. Siilinjärven avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa ohjaajat mahdollistavat sosiaalisen verkoston luomisen hyvin. Vanhemmista 58,5 % on täysin samaa mieltä siitä, että ohjaajat mahdollistavat tutustumisen muihin vanhempiin. Vain 2,4 % vastaajista on asiasta täysin eri mieltä. On myös niitä vanhempia, jotka eivät tule avoimiin varhaiskasvatuspalveluihin hakemaan itselleen vertaistukea tai uusia tuttavuuksia. Vastaajista 2,4 %:lla ei ole tarvetta tai kiinnostusta tutustua toisiin vanhempiin. (kuvio 10)

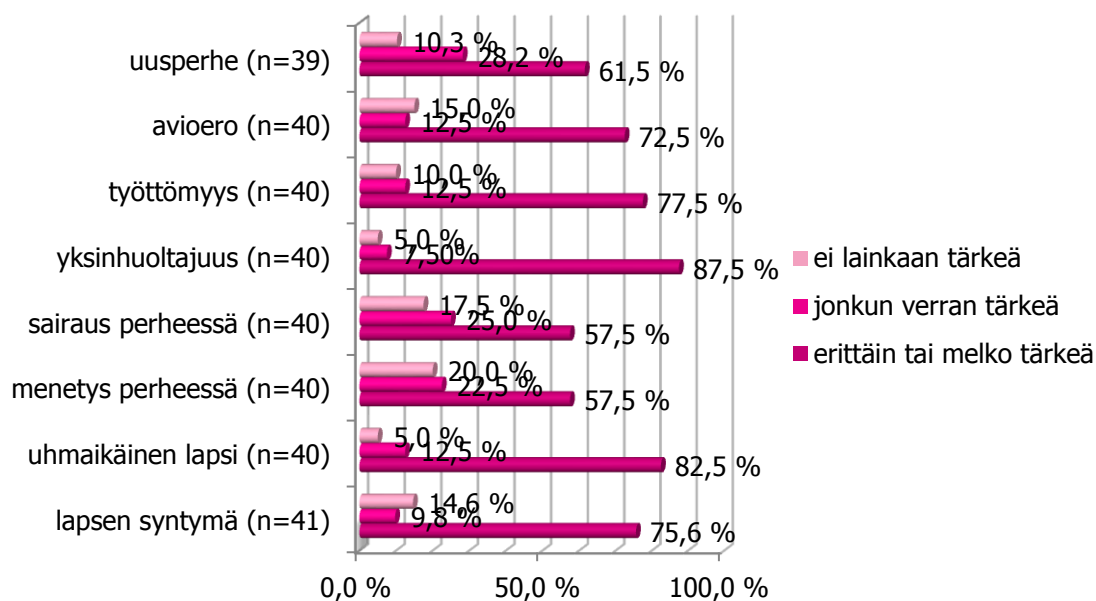
KUVIO 10. Ohjaajan tuki sosiaalisen verkoston vahvistamisessa (n=41).

Tarkasteltuna lähemmin avoimien päiväkotien, perhekerhojen ja toukkatuvan käyttäjien vastauksia, voidaan kuviosta 11 nähdä, että kaikissa edellä mainituissa palveluissa ohjaajat tukevat vanhempia toisiinsa tutustumisessa. Toukkatuvalla viikoittain käyvistä vanhemmista 100 % on siitä täysin tai osittain samaa mieltä ja perhekerhossa viikoittain käyvistä vanhemmista 88,9 %. Perhekerhossa käyvistä vanhemmista 11,1 % on täysin tai osittain eri mieltä siitä, että ohjaajat mahdollistaisivat toisiin vanhempiin tutustumisen ja avoimessa päiväkodissa käyvistä vanhemmista 8,3 %.

KUVIO 11. Ohjaajan tuki sosiaalisen verkoston vahvistumiseen eri palveluissa.

Avoimet varhaiskasvatuspalvelut ovat lapsiperheille hyvin tärkeitä, kuten kuviosta 12 voidaan nähdä. Tärkeimmäksi palvelut koetaan yksinhuoltajuustilanteissa, jonka keskiarvo vastauksista on 1,53 vastausvaihtoehtojen ollessa 1=erittäin tärkeä, 2=melko tärkeä, 3=jonkun verran tärkeä ja 4=ei lainkaan tärkeä. Vastaajista 87,5 % kokee palvelut erittäin tai melko tärkeiksi yksinhuoltajuustilanteessa. Myös uhmaikäisen lapsen kanssa ja työttömyyden kohdatessa palvelut koetaan tärkeiksi. Vähiten tärkeiksi palvelut koetaan tilanteessa, kun perhettä kohtaa sairaus. Vastausten keskiarvo on tällöin 2,38. Vastaajista 57,5 % pitää palveluja erittäin tai melko tärkeänä tilanteessa, kun perheessä on sairaus ja 17,5 % ei pidä tällöin lainkaan tärkeänä.

KUVIO 12. Avoimien varhaiskasvatuspalvelujen tärkeys eri elämäntilanteissa.

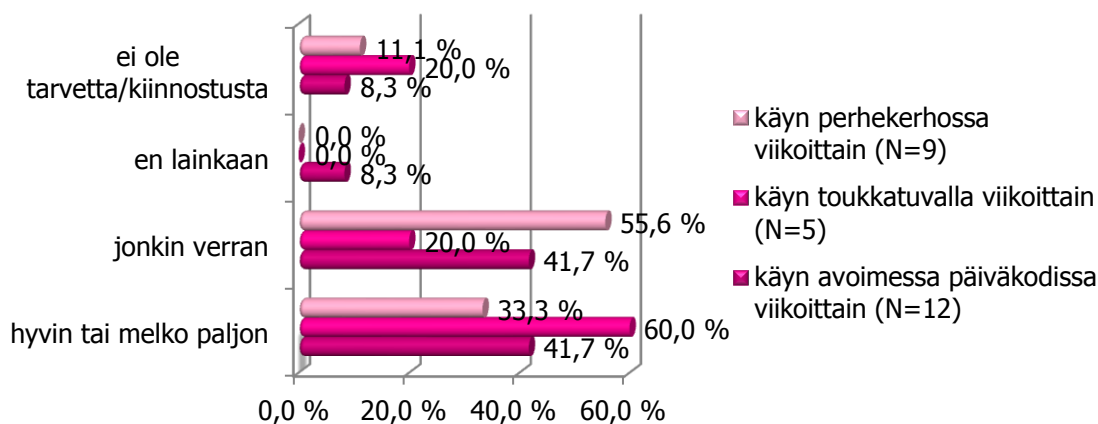
6.4 Vanhemmuuden vahvistaminen arjen tukemisena ja jaettuna vanhemmuutena

Avoimien varhaiskasvatuspalvelujen tavoitteena on tarjota vanhemmalle tukea ja antaa mahdollisuus vastavuoroisuudelle. Vanhemmuus voidaan jakaa roolikartan mukaisiin osa-alueisiin, joita ovat elämän opettaja, ihmissuhdeosaaja, rajojen asettaja, huoltaja ja rakkauden antaja. Siilinjärven avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa vanhemmuuden eri osa-alueisiin koetaan yhteensä saavan jonkin verran tukea. Kaikista vastaajista 36,6 % kokee saavansa jonkin verran tukea ja 9,1 % kokee, ettei ole lainkaan saanut tukea. Vastaajista 21,4 % kokee, ettei ole tarvetta tai kiinnostusta saada tukea vanhemmuuden eri osa-alueisiin, mikä on mielestäni yllättävän suuri osuus vastauksista. Eniten kuitenkin tukea on saatu sosiaalisten taitojen opettamiseen, joka on roolikartassa ihmissuhdeosaajan aluetta. Tässä keskiarvo on 2,61, kun vastausvaihtoehdot ovat 1=hyvin paljon, 2=melko paljon, 3=jonkin verran, 4=en lainkaan ja 5=ei ole tarvetta/kiinnostusta. Vastaajista 51,2 % kokee saaneensa hyvin tai melko paljon tukea sosiaalisten taitojen opettamiseen ja 2,4 % ei koe saaneensa lainkaan tukea. Vähiten koetaan saaneen tukea lapsen rajojen asettamiseen, keskiarvon ollessa 3,56. Vanhemmuuden osa-alueesta rajojen asettaja tarvitsisi näin ollen vahvistusta tuen antamisen muodossa. Näistä vastaajista 41,5 % kokee saaneensa jonkin verran tukea rajojen asettamiseen ja vain 14,6 % kokee saaneensa hyvin tai melko paljon tukea. Yhtä moni vastaaja (14,6 %) on kokenut, ettei ole saanut lainkaan tukea rajojen asettamiseen. Siihen myös koetaan vähiten kiinnostusta saada tukea. Vastaajista 29,3 % on sitä mieltä, ettei rajojen asettamiseen ole tarvetta tai kiinnostusta saada tukea. (Taulukko 1.)

TAULUKKO 1. Tuen saanti vanhemmuuden eri osa-alueilla.

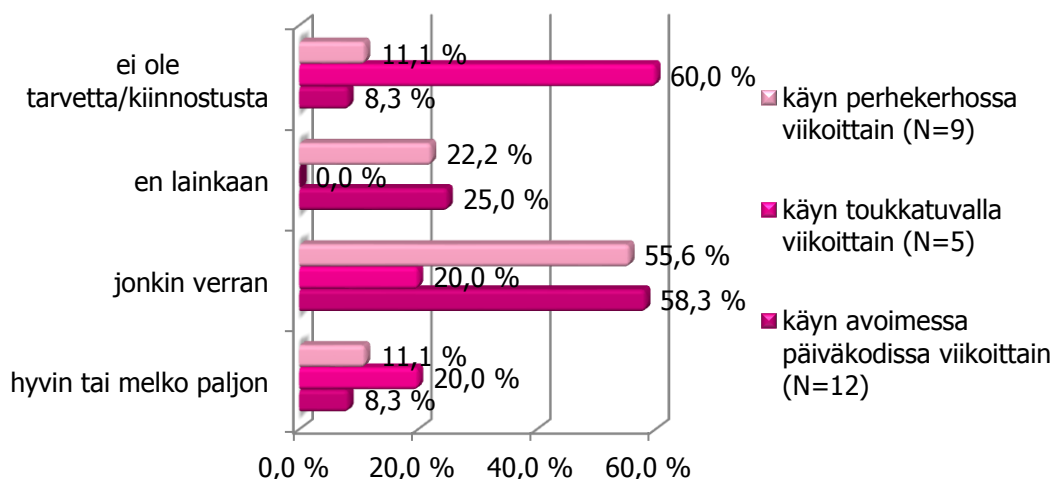
Tuen saanti vanhemmuuden osa-alueella	hyvin tai melko paljon	jonkin verran	en lainkaan	ei ole tarvetta/kiinnostusta
lapsen päivittäiseen hoitamiseen liittyvissä asioissa (n=42)	28,5 %	35,7 %	9,5 %	26,2 %
rajojen asettamisessa lapselle (n=41)	14,6 %	41,5 %	14,6 %	29,3 %
sosiaalisten taitojen opettamisessa (n=41)	51,2 %	31,7 %	2,4 %	14,6 %
oikean ja väärän opettamisessa (n=39)	35,9 %	35,9 %	5,1 %	23,1 %
lapsen tunteiden käsittelyssä (n=40)	30,0 %	37,5 %	12,5 %	20,0 %
lapsen huomioimisessa (esim. positiivisen palautteen antamisessa, hyväksynnässä, huomauttamisessa) (n=40)	37,5 %	37,5 %	10,0 %	15,0 %
Yhteensä	33,0 %	36,6 %	9,1 %	21,4 %

Tuloksista selviää, että toukkatuvalla viikoittain käyvät vanhemmat saavat eniten tukea lapsen sosiaalisten taitojen opettamiseen. Heistä jopa 60,0 % on vastannut, että saa tukea hyvin tai melko paljon. Perhekerhossa viikoittain käyvistä vanhemmista 33,3 % on vastannut saavansa hyvin tai melko paljon tukea. Avoimessa päiväkodissa viikoittain käyvistä vanhemmista 8,3 % on sitä mieltä, ettei palvelusta ole lainkaan saanut tukea sosiaalisten taitojen opettamiseen. (kuvio 13)

KUVIO 13. Sosiaalisten taitojen opettamisen tuki eri palveluissa.

Rajojen asettamiseen saadun tuen määrä vaihtelee eri palveluissa. Kuviosta 14 voidaan havaita, että toukkatuvalla viikoittain käyvistä vanhemmista 60,0 % ei ole kiinnostunut saamaan tukea rajojen asettamiseen. Tämä johtunee siitä, että heidän lapsensa ovat siinä iässä, ettei rajojen asettaminen ole ajankohtaista. Avoimessa päiväkodissa viikoittain käyvistä vanhemmista 58,3 % on jonkin verran samaa mieltä siitä, että on saanut tukea rajojen asettamiseen ja perhekerhossa viikoittain käyvistä vanhemmista 55,6 %. Tukea ei ole lainkaan saanut rajojen asettamiseen 25,0 % niistä vanhemmista, jotka käyvät viikoittain avoimessa päiväkodissa ja 22,2 % perhekerhossa viikoittain käyvistä vanhemmista.

KUVIO 14. Rajojen asettamiseen saatu tuki eri palveluissa.

Vanhemmat kokevat, että avoimet varhaiskasvatuspalvelut tuovat jaksamista arkeen. Arki koostuu lapsiperheessä tutuista rutiineista ja arjen rytmistä. Vanhemmat mieltävätkin palvelut osaksi arkirutiineja ja heidän mielestään palvelut rytmittävät mukavasti viikkoa. Kun pääsee hetkeksi pois kotoa jonnekin, missä lapsille on mielekästä tekemistä ja itselleen seuraa, ehkä tukeakin, se lisää vanhemman elämänhallintaa. Palveluissa ovat vastassa tutut ohjaajat ja tuttu kerhorutiini, jolloin lapsikin tuntee turvallisuutta ja pääsee mukaan toimintaan.

- *Tiistaisin oleva perhekerho on arjen rytmittäjä ja sen vuoksi on ainakin yksi päivä viikossa, että näkee muita aikuisia ja tulee lähdettyä kotoa pois.*

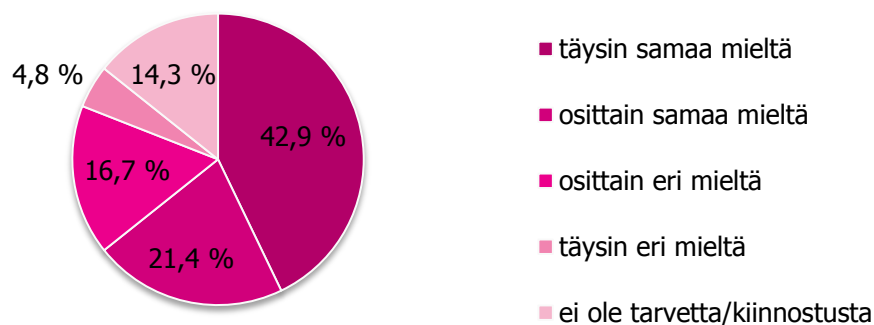
Avoimessa varhaiskasvatuspalvelussa vanhemmuutta jaetaan toisten vanhempien kanssa, mutta myös ohjaajien kanssa. Rauhallinen hetki ilman lapsen jatkuvaa valvontaa tuo sekä voimavaroja ja jaksamista, mutta toimii samalla jaettuna vanhemmuutena. Tällöin myös ohjaajan on mahdollista tehdä havaintoja lapsesta ja tukea hänen kasvuaan ja kehitystään. Kasvatuskumppanuuden tärkeä tehtävä onkin tukea lapsen kasvua. Siilinjärvellä ohjaajat ottavat lapset mukaan toimintaan, toimivat innostaen ja esimerkkinä. Näin lapsen on helpompi tutustua uuteen aikuiseen ja ryhtyä toimimaan aikuisen kanssa.

- *Lapsia katsotaan silloin jos vaikka vanhemmat ovat kahvilla jne..*
- *uskaltavat puuttua epäkohtiin lapsen käytöksessä jos vanhempi ei ole juuri silloin paikalla*

Palvelu mahdollistaa lapselle tärkeän oman vanhemman läsnäolon. Usein kotona odottavat arkikiireet kotitöineen, jolloin omalle lapselleen ei aina jää aikaa riittävästi. Tärkeä pohdinnan aihe on, toteutuuko jaettu vanhemmuus, jos lapset ovat avoimessa varhaiskasvatuspalvelussa täysin vanhempien vastuulla.

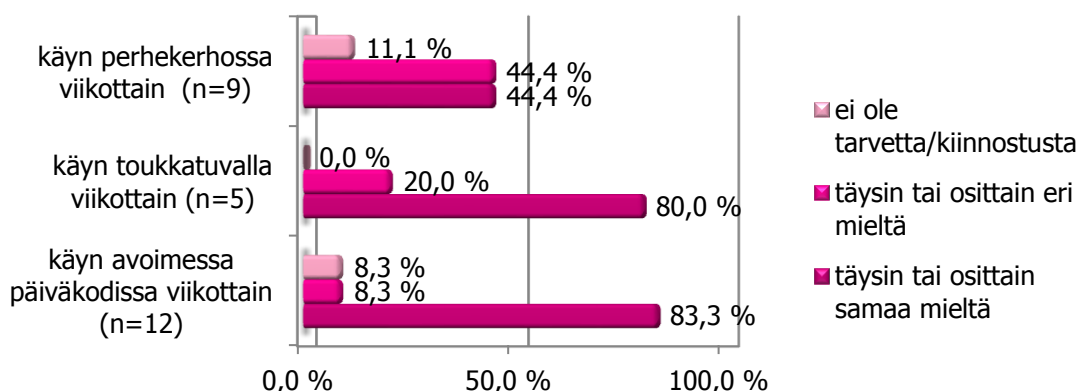
- *Askarteluhetkissä on joskus saanut apua, kun on useampi lapsi mukana. Mutta ei ohjaajatakaan kaikkialle ehdi, joten kyllähän kerhossa ollaan aikalailla yksin oman lapsen/lapsien kanssa ja vastuussa niistä. Aikaisemmin kun oli useampi lapsi, oli hankalaa, kun tuntui, että pitäisi olla silmät selässäkin, jotta ehtii kaikkia/kaikkeaa seurata.*

Vanhemmuuden tukea voi olla myös ohjaajalta saatu tuki esimerkiksi keskustelun muodossa tai saaden kannustusta tai ohjausta ja neuvoja lapsen kanssa toimimiseen. Omasta jaksamisestaan on myös tärkeää päästä keskustelemaan ja vertaistuen yksi tärkeä tehtävä onkin tarjota sellaista tukea, että myös omasta hyvinvoinnista on luontevaa keskustella. Vanhemmista yhteensä 64,3 % on täysin tai osittain samaa mieltä siitä, että on päässyt keskustelemaan omasta jaksamisestaan palvelussa. Melko suuri on vanhemmista (14,3 %) on kuitenkin sitä mieltä, ettei omasta jaksamisesta keskustelulle ole tarvetta. (Kuvio 15) Kiinnostavaa olisi tietää, miksi omasta jaksamisesta puhumiselle ei koeta olevan tarvetta.

KUVIO 15. Omasta jaksamisesta keskustelun mahdollisuus (n=42).

Tarkasteltaessa lähemmin vastausten jakautumista eri palveluiden käyttäjien kesken, kuvio 16 osoittaa, että avoimessa päiväkodissa viikoittain käyvistä vanhemmista 83,3 % on täysin tai osittain samaa mieltä siitä, että on päässyt keskustelemaan omasta jaksamisestaan palvelussa. Vastaavasti perhekerhossa viikoittain käyvistä vanhemmista 44,4 % on täysin tai osittain samaa mieltä. Perhekerhossa viikoittain käyvistä vanhemmista myös 44,4 % on täysin tai osittain eri mieltä siitä, että olisi päässyt keskustelemaan omasta jaksamisestaan palvelussa. Toukkatuvalla viikoittain käyvistä vanhemmista 20 % on täysin tai osittain eri mieltä ja avoimen päiväkodin käyttäjistä 8,3 %.

KUVIO 16. Omasta jaksamisesta keskustelun mahdollisuus eri palveluissa.

Suurin osa vanhemmista ei kuitenkaan koe, että he voisivat pyytää avoimien varhaiskasvatuspalvelujen ohjaajilta apua omiin arkielämänsä ongelmiin. Kuten taulukosta 2 nähdään, suurin osa vastaajista (yhteensä 34,5 %) ei koe voivansa pyytää lainkaan tukea arkielämän tilanteisiin. Eniten voidaan pyytää apua lapsen yleisvointiin liittyvissä asioissa. Tässä vastausten keskiarvo on 2,41 vastausvaihtoehtojen ollessa 1=hyvin paljon, 2=melko paljon, 3= jonkin verran ja 4=en lainkaan. Vastaajista 43,9 % voisi pyytää hyvin tai melko paljon apua lapsen yleisvointiin liittyvässä asiassa ja 14,6 % ei koe voivansa pyytää lainkaan apua. Vähiten voitaisiin pyytää apua silloin, jos talouden raha-asiat huolestuttavat. Keskiarvo vastauksissa on 3,59. Vastaajista jopa 70,7 % ei koe voivansa pyytää lainkaan apua talouden raha-asioihin liittyvissä huolissa ja vain 7,3 % voisi hyvin tai melko paljon kokea pyytävänsä apua. Myös parisuhdevaikeuksiin ja lapsen nukkumisongelmiin koetaan avun pyytäminen

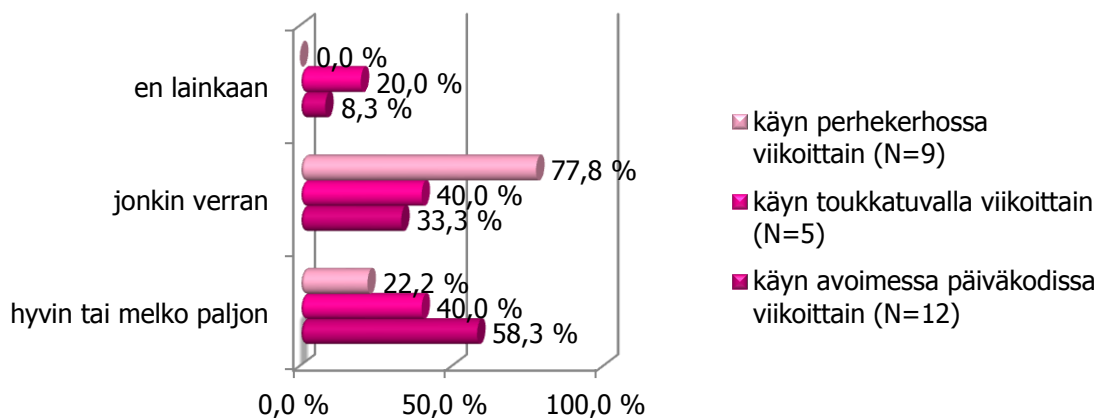
vaikeaksi. Kiinnostavaa olisi tietää, miksi vanhemmat kokevat avun pyytämisen niin vaikeaksi ja miten sitä voisi helpottaa.

TAULUKKO 2. Avun pyytämisen mahdollisuus avointen varhaiskasvatuspalvelujen ohjaajalta arkielämän tilanteissa.

arkielämän tilanne	hyvin tai melko paljon	jonkin verran	en lainkaan
lapsen yleisvointi huolestuttaa (lapsi on esim. ylivilkas tai arka) (n=41)	43,9 %	41,5 %	14,6 %
lapsen kiukun hallinta on vaikeaa (n=41)	41,4 %	34,2 %	24,4 %
lapsi ei syö kunnolla enkä tiedä mitä tekisin (n=41)	39,1 %	36,6 %	24,4 %
olen väsynyt päivisin (n=41)	36,6 %	34,2 %	29,3 %
en saa nukuttua öisin (n=41)	36,6 %	31,7 %	31,7 %
lapsi valvottaa minua öisin (n=41)	41,5 %	29,3 %	58,5 %
vaikeudet parisuhteessa (n=41)	12,2 %	29,3 %	58,5 %
talouden raha-asiat huolestuttavat (n=41)	7,3 %	22,0 %	70,7 %
lasten sisarusuhteisiin liittyvissä asioissa (n=40)	42,5 %	30,0 %	27,5 %
Yhteensä	33,4 %	32,1 %	34,5 %

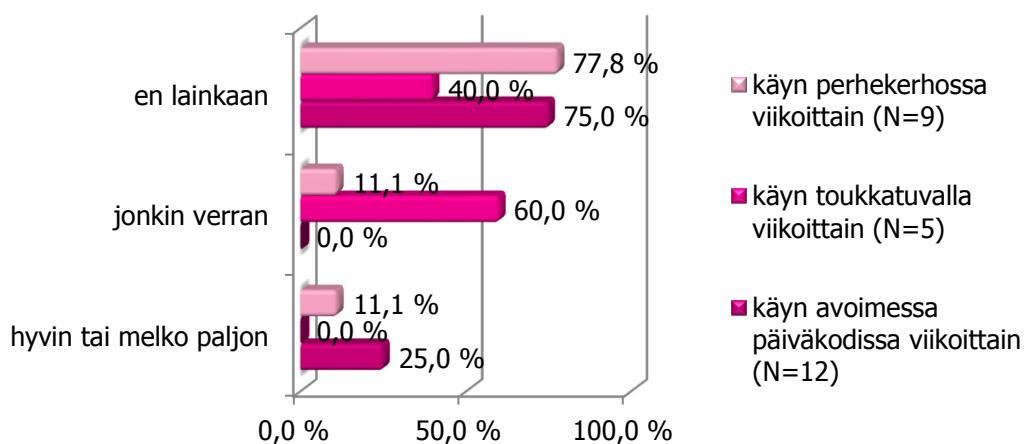
Seuraavissa kuvioissa nähdään lähemmin, miten tuen tai avun pyytäminen koetaan eri palveluissa. Eroavatko perhekerhon, toukkatuvan tai avoimen päiväkodin käyttäjien kokemukset toisistaan? Ensin tarkastellaan lapsen yleisvointiin liittyvän avun pyytäminen, joka on taulukossa 2 osoittautunut aiheeksi, josta eniten voitaisiin apua pyytää. Sitten tarkastellaan talouden raha-asioihin liittyvien pulmien jakamisesta ohjaajan kanssa eri palveluissa ja vielä tilannetta, jossa vanhempi itse olisi väsynyt.

Kuvio 17 osoittaa, että lapsen yleisvointiin liittyvässä asiassa eniten tukea voisivat pyytää ne vanhemmat, jotka käyvät avoimessa päiväkodissa viikoittain. Näistä vanhemmista 58,3 % voisi hyvin tai melko paljon pyytää ohjaajalta apua lapsen vointiin liittyvissä asioissa. Perhekerhossa viikoittain käyvistä vanhemmista vain 22,2 % voisi pyytää hyvin tai melko paljon apua. Niistä vanhemmista, jotka käyvät toukkatuvalla viikoittain, 20,0 % ei voisi lainkaan pyytää apua lapsen vointiin liittyvässä asiassa toukkatuvan ohjaajalta. Avoimessa päiväkodissa viikoittain käyvistä vanhemmista 8,3 % ei voisi lainkaan pyytää apua.

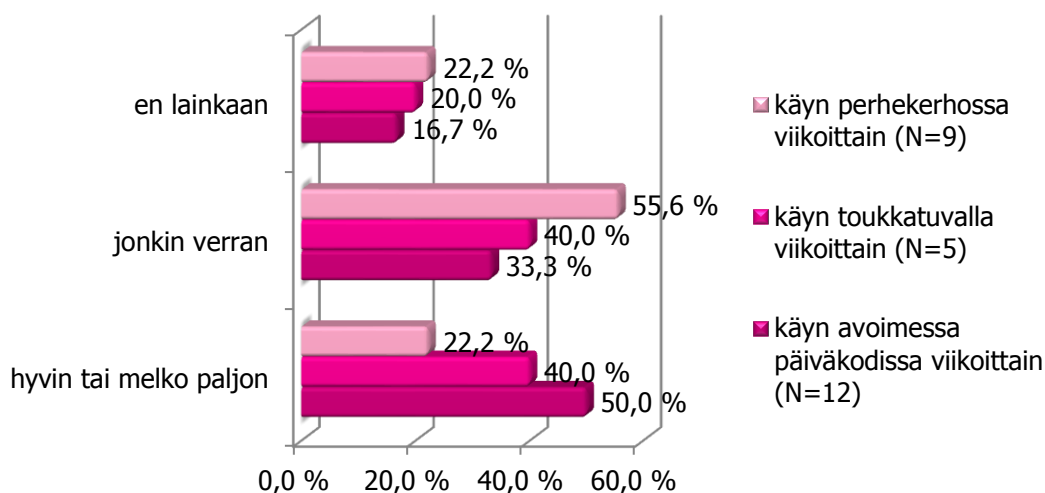
KUVIO 17. Tuen pyytäminen lapsen yleisvointiin liittyvässä asiassa eri palveluiden ohjaajalta.

Kuviosta 18 nähdään, että talouden raha-asioihin voidaan selkeästi heikommin pyytää ohjaajalta apua. Toisaalta talouden raha-asiat varmasti pikkulapsiperheessä ovat usein pinnalla ja aiheuttavat ylimääräistä huolta ja murhetta. Puhuminen myös sen kaltaisesta vaikeudesta voisi helpottaa ahdistusta ja yhdessä pohtimalla asioihin voisi saada uudenlaisen näkökulman tai neuvoja, mistä tukea voisi hakea. Niistä vanhemmista, jotka käyvät perhekerhossa viikoittain, jopa 77,8 % kokee, ettei voisi lainkaan pyytää apua ohjaajalta talouden raha-asioihin. Tulos on yllättävä, koska seurakunnalla on käytössä myös diakoniatyö, jonka kautta talouden raha-asioinkin voisi saada tukea. Keskustelemalla huolesta avoimen varhaiskasvatuspalvelun ohjaajan kanssa, voisi ohjaaja neuvoa vanhempaa kääntymään diakoniatyön puoleen. Ehkä vanhemmat eivät tiedä tästä tuen mahdollisuudesta. Toukkatuvalla viikoittain käyvistä vanhemmista 40,0 % kokee, ettei voisi lainkaan pyytää ohjaajalta apua ja avoimessa päiväkodissa käyvistä vanhemmista 75,0 % kokee myös, ettei voisi lainkaan pyytää apua talouden raha-asioissa. Kuitenkin avoimessa päiväkodissa viikoittain käyvistä vanhemmista 25,0 % voisi pyytää apua hyvin tai melko paljon talouden raha-asioihin.

KUVIO 18. Tuen pyytäminen talouden raha-asioihin liittyvässä asiassa eri palveluiden ohjaajalta.

Omaan vointiin liittyen apua voitaisiin pyytää hyvin vaihtelevasti. Kuviosta 19 voidaan havaita, että avoimessa päiväkodissa viikoittain käyvistä vanhemmista 50,0 % voisi pyytää hyvin tai melko paljon tukea tilanteessa, kun itse on väsynyt. Perhekerhossa viikoittain käyvistä vanhemmista 22,2 % voisi pyytää tukea ohjaajalta hyvin tai melko paljon. Saman verran perhekerhossa käyvistä vanhemmista taas ei voisi lainkaan pyytää apua omasta väsymyksestä johtuen ja avoimessa päiväkodissa käyvistä vanhemmista 16,7 % ei voisi lainkaan pyytää tukea ohjaajalta tilanteessa, kun itse on väsynyt.

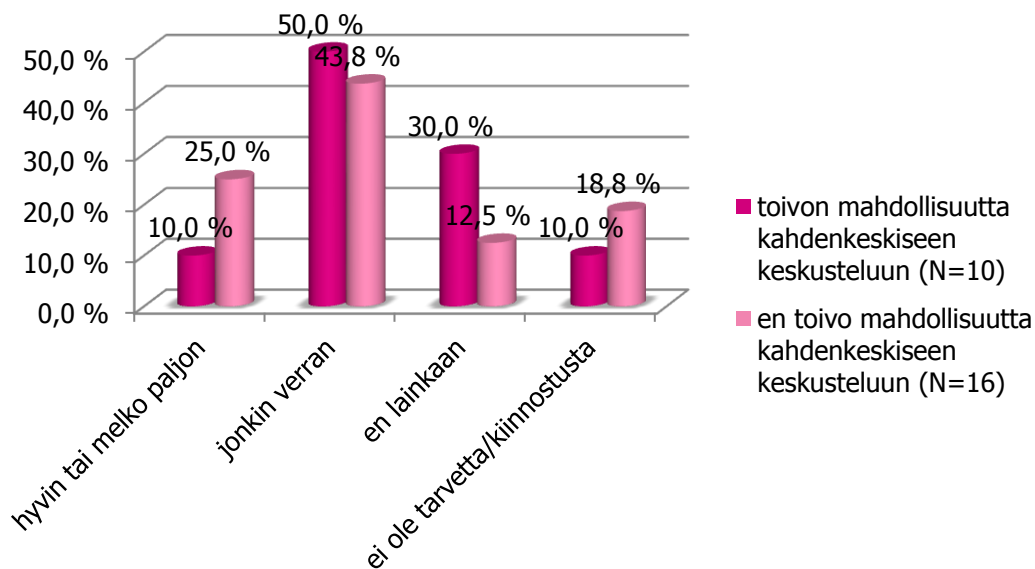
KUVIO 19. Tuen pyytäminen eri palveluiden ohjaajilta vanhemman ollessa väsynyt.

Ohjaajan kanssa käydyt keskustelut ovat yhteydessä lapsen tunteiden käsittelyihin saatuun tukeen. Niistä vanhemmista, jotka ovat päässeet keskustelemaan ohjaajan kanssa avoimessa varhaiskasvatustilanteessa, jopa 75,0 % kokee saaneensa melko paljon tai jonkin verran tukea lapsen tunteiden käsittelyyn. Niistä vanhemmista, jotka eivät ole päässeet keskustelemaan ohjaajan kanssa, 50,0 % on sitä mieltä, ettei ole saanut tukea lapsen tunteiden käsittelyyn lainkaan. Heistä loput 50,0 % kokee saaneensa jonkin verran tukea lapsen tunteiden käsittelyyn. ($p=0,008$)

Ohjaajan kanssa keskusteluun pääsemisellä on vaikutusta myös tuen saantiin, joka koskee lapsen rajojen asettamista. Niistä vanhemmista, jotka ovat päässeet keskustelemaan ohjaajan kanssa, 66,7 % kokee saaneensa melko tai hyvin paljon tukea lapsen rajojen asettamiseen. Niistä vanhemmista, jotka eivät ole päässeet keskustelemaan ohjaajan kanssa, jopa 75,0 % kokee, ettei ole saanut lainkaan tukea lapsen rajojen asettamiseen. ($p=0,003$)

Avoimissa varhaiskasvatustilanteissa ei ole aina mahdollisuutta päästä keskustelemaan ohjaajan kanssa kahden kesken. Tällaista mahdollisuutta kuitenkin toivoo 28,2 % vastaajista. Näistä 90,9 % on äitejä ja 9,1 % on isiä. Kokevatko isät helpommaksi ohjaajan kanssa keskustelun, kuin toisten vanhempien, jotka palvelussa pääasiassa ovat äitejä? Vastaavasti 71,8 % vastaajista ei toivo kahdenkeskistä keskustelua ohjaajan kanssa.

Kuviosta 20 nähdään, kuinka paljon tukea on saatu lapsen tunteiden käsittelyyn niiden vanhempien osalta, jotka toivovat mahdollisuutta kahdenkeskiseen keskusteluun ohjaajan kanssa. Kuvio kertoo, että näistä vanhemmista jopa 30,0 % ei ole saanut lainkaan tukea ja 50,0 % on saanut vain jonkin verran tukea. Niistä vanhemmista, jotka eivät toivo kahdenkeskistä keskustelua ohjaajan kanssa, 10,0 % kokee saaneensa hyvin tai melko paljon tukea avoimista varhaiskasvatuspalvelusta ja 12,5 % ei koe saaneensa tukea lainkaan.

KUVIO 20. Lapsen tunteiden käsittelyyn saatu tuki avoimista varhaiskasvatuspalveluista.

Niistä vanhemmista, jotka toivovat kahdenkeskistä keskustelua ohjaajan kanssa avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa, moni olisi kiinnostunut kasvatukseen liittyvistä asioista ja he toivoisivat myös asiantuntijavierailuja ja luentoja vanhemmille.

- *Ehkä voisi joskus mukana olla esimerkiksi fysioterapeutti tai psykologi jonka kanssa vois vaan vapaasti keskustella lapsen kasvusta/kasvatuksesta ja kehityksestä. esim.2kertaa vuodessa. Itse tykkäisin.*

6.5 Lapsen osallisuus lapsilähtöisenä ja lapsen kehitystä vastaavana toimintana

Lapsen itsetunto kehittyy vuorovaikutuksessa toisen ihmisen kanssa. Tällöin muodostamme kuvan itsestämme. Avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa lapsi saa myönteisiä sosiaalisia kokemuksia ja tämä näkyy vuorovaikutuksessa niin toisten lasten kuin aikuistenkin kanssa. Lapsi opettelee palvelussa ryhmätoimintaa, oppii toisilta lapsilta, saa positiivista vuorovaikutusta kannustamisen ja huomioimisen muodossa. Ohjaaja voi myös luoda lapselle mahdollisuuksia onnistumisten kokemuksille.

- *Kotihoitossa oleville lapsille tosi tärkeää, jotta oppivat toimimaan ryhmässä ja tottuvat myös isoihin lapsiryhmiin, joka on väistämättä edessä koulumaailmassa.*
- *Esikoinen oppii tosi hyvin toisten kanssa olemisesta! mallioppimisen merkitys on suuri!*
- *Muskarissa on monipuolisia lauluja ja soittimiin tutustumista.*

Toiminnan lapsilähtöisyydellä on merkitystä lapsen osallisuuden kokemiselle. Siilinjärvellä toiminta palveluissa on lapsilähtöistä, lapsi pääsee osalliseksi toimintaan ja se on hänelle mieluisaa. Tämä näkyy lapsista palveluun lähtemisen mielekkyytenä sekä pois lähtemisen vaikeutena. Tällöin lapset myös odottavat kerhopäivää. Toiminta on lapsilähtöistä, kun siinä on huomioitu lasten toiminnalle tarpeelliset välineet ja tilat ovat asianmukaiset. Toiminta on tällöin myös monipuolista, jolloin se mahdollistaa lapsen kehittymistä ja uuden oppimista. Toiminnassa Siilinjärvellä on leikkimistä, laulamista, leipomista, askartelua, kankaanpainantaa, satuja ja laululeikkejä.

- *Olemme mm. askarrelleet ja musisoineet toukkatuvassa. Muskarissa on monipuolisia lauluja ja soitteihin tutustumista.*
- *Ohjattu toiminta on ollut innostavaa ja erilaisia taitoja kehittävää (leikkaaminen, laulaminen, loruttelu, keskittymiskyvyn harjoittaminen..)*

Siilinjärvellä vanhemmat ovat pääasiassa tyytyväisiä niin tiloihin kuin ajankohtiin ja paikkoihin. Kuitenkin kehittämistä näiden osalta löytyy, esimerkiksi Kotipolun avoimessa päiväkodissa tilat ovat joidenkin mielestä liian pienet ja tällöin myös meteli palvelussa pääsee nousemaan korkeaksi. Lapsi pääsee osalliseksi, kun hän tulee kuulluksi ja huomioiduksi. Siilinjärvellä ohjaajat huomaavat niin lapset kuin aikuiset tervehtimällä, muistamalla nimet sekä henkilökohtaiset ominaisuudet, esimerkiksi kätsyyden. Lapsi tulee huomioiduksi myös niin, että hänessä nähdään hyvä ja häntä keuhetaan. Kun lasta kannustetaan ja hän saa positiivista huomiota, se lisää lapsen psykososiaalista hyvinvointia. Tällöin puhutaan lapsikeskeisestä toiminnasta.

- *Muistettu myös kehua kun hommat on tehty.*
- *kuuntelee, jos lapsella asiaa. Tuntee lapset nimeltä.*
- *Kotipolulla melko pienet tilat, välillä meteli nousee melko suureksi ja uskoisin että lapseni viihtyisi vielä paremmin jos ei olisi niin kova meteli.*

Toiminta Siilinjärven avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa on myös ikätasot huomioon ottavaa, eli tällöin toiminta on lapsen kehitystä vastaavaa. Lapsi saa palvelusta uusia kokemuksia ja elämyksiä ja ne laajentavat ajattelumaailmaa. Lapsi myös opettelee palvelussa ikätasolleen sopivia taitoja, kuten oman vuoron odottelua, kuuntelemista ja hiljaa olemista. Haasteena on, kuinka toiminta saadaan vastaamaan laajan ikäskalan tarpeisiin. Avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa on muutaman viikon ikäisistä lapsista viisivuotiaisiin asti. Jollekin lapselle liian pitkä paikallaan olo voi tuntua haasteelliselta, kuten esimerkiksi seurakunnan kerhon hartaushetken aikana.

- *Pienet ohjatut hetket ovat hyviä, jotta lapset oppivat kuuntelemaan ja toimimaan ohjeitten mukaan sekä odottamaan vuoroa.*

7 YHTEENVETO JA KEHITTÄMISEHDOTUKSET

Tulosten perusteella näyttää siltä, että vanhemmat kokevat avoimet varhaiskasvatuspalvelut Siilinjärvellä voimaannuttavina ja he saavat palvelusta uusia ystäviä ja vertaistukea. Palvelut ovat heidän mielestään avoimia, matalan kynnyksen palveluja, jonne on helppo mennä. Jos palvelusta ei ole koettu saavan tukea, on tullut kokemus ulkopuolisuudesta. Tulosten perusteella ne vanhemmat, joilla ei ole turvaverkkoa, kokevat, ettei palvelu ole niin luottamuksellinen, että sieltä voisi saada tukea tai turvaverkon. Nämä vanhemmat tulisikin tunnistaa sekä kannustaa ja tukea heitä tutustumaan muihin vanhempiin.

Ohjaajilta saatavassa tuen määrässä voisi olla kehitettävää. Tulosten perusteella vaikuttaa siltä, että ohjaajilta saatava tuki on jäänyt melko vähäiseksi. Yhteiskunnassamme yleisesti keskustellaan siitä, että vanhemmat eivät aseta lapsilleen riittävästi rajoja ja lapset kasvavat sen vuoksi turvattomassa ympäristössä ja oireilevat. Vanhemmuuden osa-alueista avoimet varhaiskasvatuspalvelut tarjoavat eniten tukea ihmissuhdeosaajan osa-alueeseen, antamalla tukea sosiaalisten taitojen opettamiseen. Osa-alueista rajojen asettaja jää vähäisimmälle tuelle. Tätä olisikin tarpeellista vahvistaa jo aivan pienten lasten kanssa, koska rajojen asettamistaito tulee haastetuksi viimeistään silloin, kun lapset ovat murrosikäisiä. Vanhempien vaikutusmahdollisuuksia tulisi myös lisätä, vaikkakin jo nyt vanhemmilta tiedustellaan runsaasti mielipiteitä toiminnan sisältöön. Silti enemmistö kokee, ettei palveluiden sijaintiin tai ajankohtiin ole voinut lainkaan vaikuttaa tai voi vaikuttaa tulevaisuudessakaan.

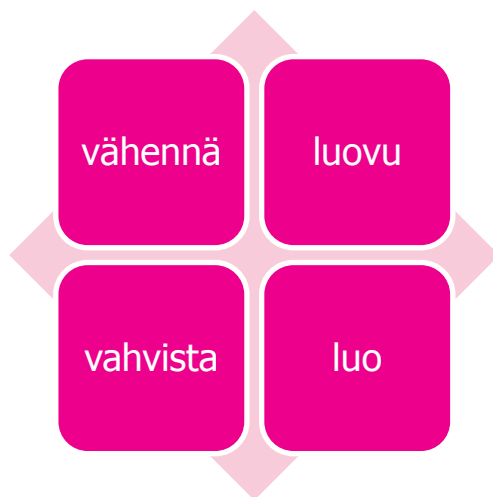
Palvelu koetaan tärkeäksi yksinhuoltajuustilanteissa, vaikka vastaajissa ei ole yksinhuoltajia muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta. Vanhemmat pitävät palveluja tärkeänä paikkana lapsen sosiaalisten taitojen kehittymiseen ja uusien taitojen oppimiseen. Toiminta palveluissa on vanhempien mielestä lapsilähtöistä ja lapsikeskeistä ja toimintaan ollaan tyytyväisiä. Vanhemmat kokevatkin, että he ovat saaneet ohjaajilta tukea eniten lapsen sosiaalisten taitojen opettamisessa. Palvelut ovat myös tärkeitä arjen rytmittämisessä. Palvelut tuovat näin arkeen säännöllisyyttä ja turvallisuutta.

On tutkittu, ettei omasta jaksamisesta keskusteluun kovin mielellään ryhdytä. Syy sille, miksi apua ei koeta tarvitsevan tai sitä ei haluta pyytää, on omaan pärjäämisen luottaminen. Asiat halutaan hoitaa oman perheen tai lähipiirin kesken. Vaikka vanhempi olisi väsynyt, sitä ei haluta tuoda julki. Myös luottamus siihen, että apua saisi, on heikkoa. (Perälä ym. 2011, 44.) Tässäkin tutkimuksessa nousee monessa kohtaa esille, ettei apua haluta pyytää tai tuelle ei koeta oleva tarvetta.

Lapsen osallisuus mahdollistuu Siilinjärven avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa lapsen huomioimisena, lapsilähtöisellä toiminnalla, jossa on huomioitu lapsen kehitysvaihe. Lapsen osallisuus näkyy myös palveluissa olevan toiminnan monipuolisuutena. Lapsi on ollut selkeästi toiminnan suunnittelun keskiössä. Lapsen osallisuus mahdollistuu vähiten siinä, että tilat eivät aina ole riittävän tilavat tai niissä on lapsen kehitykselle ehkä liian paljon meteliä ja toimintaa. Lapsi ei aina nauti siitä, että ympärillä on niin paljon lapsia, että lelujen ja leikkien jakautuminen lasten kesken on haasteellista. Nämä ovat asioita, joihin palveluissa olevat ohjaajatkaan eivät ehkä pysty vaikuttamaan.

Vanhempien vastauksissa on toiveita erilaisista asiantuntijaluennoista ja vierailuista. Vanhemmat ovat selvästi kiinnostuneita lapsen kehitykseen liittyvistä asioista ja toivovat saavansa toisten vanhempien antamien arkielämän vinkkien lisäksi ohjeita ja tietoa kasvatukseen liittyvistä asioista kasvatustieteen ammattilaiselta. Lisäksi vanhemmat toivovat yhdessä ulkoilua.

Sinisen meren strategian mukaan toimintaa voidaan kehittää luokittelemalla asiat seuraavasti:

KUVIO 18. Sinisen meren strategia. (Innokylä 2015)

Avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa tutkimuksen tulosten perusteella tulisi vahvistaa vanhemmille annettavaa tukea. Palveluita tulisi kehittää niin, että vanhemmat kokisivat lähestymisen ohjaajin luontevaksi ja he kokisivat, että heiltä voisi pyytää apua. Lisäksi ohjaajan kanssa keskustellessa voisi ottaa puheeksi lapsen kehitykseen liittyvien asioiden lisäksi vanhempien voinnin. Myös ohjaajan aktiivisuutta keskustelun avaajana voisi vahvistaa. Tällöin vanhemmille tulisi entistä luottamuksellisempi tunne palveluista.

Voisiko luoda uuden tavan toimia ja antaa mahdollisuus kahdenkeskiseen keskusteluun ohjaajan kanssa? Mahdollistuisiko tämä, jos kävijämääriä vähennettäisiin, eli tarjontaa olisi enemmän? Tällöin pienemmätkin tilat riittäisivät eikä meteli olisi niin kova. Ryhmäjoolla toisiin tutustuminen voisi onnistua helpommin ja ryhmä voisi tällöin olla myös tiiviimpi ja kokemus ryhmästä turvallisempi ja luottamuksellisempi. Lisäksi perhetyöntekijän läsnäolo avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa voisi tuoda lisäarvoa palvelulle. Vältäytäisikö näillä toimenpiteillä siltä, että joku vanhempi tai lapsi jäisi huomaamatta?

Mistä sitten voisi vähentää? Avoimien palvelujen määrää ei ainakaan tule vähentää. Ehkä voisi luopua siitä tavoittelusta, että kaikki perheet saataisiin palveluun mukaan. Pitäisikö niille perheille, jotka eivät käytä näitä palveluja, luoda aivan uusia palveluja vastaamaan paremmin heidän tarpeisiinsa? Selvää kuitenkin on, että lasten tarpeet huomioidaan palvelussa hyvin ja lapsilähtöiset menetelmät toimivat. Niistä ei saa vähentää.

8 POHDINTA

Opinnäytetyö osoittaa sen, mitä on jo tiedettykin; avoimet varhaiskasvatuspalvelut ovat tärkeitä lapsiperheille. Tutkimustiedolla voidaan tärkeys osoittaa kaavioin ja analyysein. Tutkimustiedoin voidaan myös tarkentaa, millaisissa asioissa palvelut ovat tärkeät ja miksi. Tämän jälkeen voi pohtia, millainen tilanne olisi ilman näitä palveluja. Tässä tutkimuksessa olen tuonut esille avoimien varhaiskasvatuspalvelujen merkityksen vanhemmuuden vahvistamisen näkökulmasta, koska selvää on, että palvelut tarjoavat lapsille toimintaa ja lapsi on ollut palvelun lähtökohta. Samalla aikaa kuitenkin palvelut on tarkoitettu koko perheelle ja tukemaan vanhemmuutta. Sen merkitystä tuodaan mielestäni liian vähän esille. Keskustelut vanhempien kanssa ja ensisilmäys tutkimuksen tuloksiin osoittivat, että myös vanhemmat itse ajattelevat lapsen olevan palveluiden lähtökohta ja lapsen tarpeista palveluun lähdetään. Tuloksia tarkemmin tutkittaessa myös vanhemmuuden tukeminen nousee esille palveluista.

Toimeksiantaja on toivonut saavansa perheiden äänen palveluiden kehittämistyöhön. Perheiden ääni on tämän tutkimuksen tuloksissa. Niistä näkyy, että palvelut ovat pääasiassa toimivia ja onnistuneita. Varsinkin lapsen kanssa toimiminen on laadukasta; se on lapsilähtöistä ja osallistavaa, monipuolista toimintaa. Eikä se ole ihme, onhan palveluiden ohjaajat lastenohjaajia ja -hoitajia koulutukseltaan. Kuitenkin korostaisin palveluiden merkityksen myös vanhemmille, koska siitä syntyy myös lapsen hyvinvointi missä tahansa ympäristössä. Lapsi saattaa olla hyvinvoiva lapsilähtöisessä palvelussa, mutta jos vanhemmuuden tuki jää vähäiseksi ja lapsen ja vanhemman vuorovaikutus ja kiintymyssuhde jää heikoksi, lapsen hyvinvointi kärsii.

Avoimet varhaiskasvatuspalvelut ovat mahdollisuus tukea vanhempia lapsensa kasvatustehtävässä, jaksamisessa ja puuttamalla varhain tuen tarpeisiin. Tutkimuksen tuloksissa heijastuu vertaistuen tärkeä merkitys vanhemmille. Vertaistuesta vanhemmat saavat voimaa ja tukea. Avoimet varhaiskasvatuspalvelut voivat vahvistaa vanhempien tutustumista toisiinsa, mutta tähän tarvitaan myös ohjausta. Pelkkä tila palveluille ei riitä. Tarvitaan ammattitaitoinen ohjaaja, jotta ryhmä voisi toimia vertaistukiryhmänä. Itse jäin pohtimaan, millä tavoin palvelut osallistavat tällä hetkellä vanhempia ryhmätoimintaan, tai miten ohjaajat tukevat vertaisryhmän rakentumista. Vastauksista ei selvinnyt, mitkä ovat ne keinot, joilla ohjaajat mahdollistavat toisiin vanhempiin tutustumisen. Vanhemmat kuitenkin ovat kysyttäessä sitä mieltä, että ohjaajat mahdollistavat tutustumisen toisiin vanhempiin. Itse olin myös paikan päällä palveluissa tutkimuksen aikaan, mutta selkeää kuvaa tästä ohjaajan tuesta ei tällöinkään selvinnyt. Toki palvelussa on aikaa tutustumiselle, kun kerhohetki ei ole strukturoitu. Toisaalta, jos palvelussa olisi enemmän ohjattua toimintaa, voisiko toisiin tutustuminen ja ohjaajiin tutustuminen olla helpompaa myös sellaiselle, joka on palvelussa aivan uusi vanhempi?

Tulosten perusteella näyttäisi siltä, että vanhemmat pääsevät keskustelemaan toistensa kanssa niin lapsen asioista kuin omastakin jaksamisesta, mutta ohjaajien kanssa keskustelu jää vähemmälle. Onko kulttuuri kerhoissa kenties ajautunut siihen suuntaan, että sinne lähdetään hakemaan vertaistukea ja uusia tuttavuuksia eikä palvelua koeta paikkana, jossa voisi kertoa omista huolistaan tai pyytää mahdollisesti apua haastavassa elämäntilanteessa? Pohdin myös, onko ohjaajilla työkaluja ja

keinoja puuttua tilanteeseen, jossa huolta vanhemmasta tai lapsesta herää. Jos palveluja tämän tutkimuksen perusteella kehitettäisiin, voisi vanhemmille tarjota enemmän tukea, ohjattua toimintaa, enemmän keskustelua kasvatustilanteista ja vanhemmuudesta sekä pienentää ja tiivistää ryhmäkokoja tarjoamalla palveluja eri puolille Siilinjärveä. Ohjattu toiminta keskittyy tällä hetkellä leikkeihin ja muihin lasten toimintoihin. Ohjattu toiminta voisi olla myös vanhempien välistä yhteistä tekemistä, jossa lapsi on mukana. Tämä lisäisi yhteenkuuluvuuden tunnetta ja tutustuminen toisiin vanhempiin olisi helpompaa. Perheen hyvinvointi lisääntyisi, sosiaalinen verkosto vahvistuisi ja avoin varhaiskasvatuspalvelu voisi olla vanhemmalle jopa turvapaikka, jossa avun pyytäminen ei olisi vaikeaa. Erilaisilla teemapäivillä voisi koko ryhmän kesken ottaa esille erilaisia arjen asioita. Tämä voisi lisätä myös sellaisen perheen yhteisöön kuulumisen tunnetta, jolla on sellaisia haasteita elämässään, mitä muilla ryhmän jäsenillä ei ole.

Jos tämän tutkimuksen perusteella avoimia varhaiskasvatuspalveluja kehitetään niin, että vanhemmuutta tuetaan entistä enemmän, vanhempien luottamus omaan kykyynsä toimia vanhempana lisääntyy, itsevarmuus omista taidoista vanhempana kasvaa ja vanhemmat ovat valmiimpia kohtaamaan lasten kanssa esiintyviä erilaisia haasteita. Vanhemmat voivat tällöin kokea entistä enemmän voimaantumista ja elämänhallinnan kokemus lisääntyy. Vanhemmuuden tukemisella on siis hyvin kauaskantoisia vaikutuksia. Sillä on merkitystä myös lapsen hyvinvointiin. Kun lapsella on turvallinen kiintymyssuhde vanhempaan ja lapsi on saanut luotua myös muihin aikuisiin vuorovaikutussuhteen, jossa hän on saanut kannustusta ja tukea, vahvistuu lapsen itsetunto ja pienistä kasvaa vahvoja aikuisia. Kun lapsen tuen tarpeeseen vastataan jo aivan pienestä lähtien ja lapsessa nähdään hyvä kaikista haasteista huolimatta, lapsi on paljon vastaanottavaisempi myös myöhemmin, esimerkiksi kouluiässä. Lapsen kouluvalmiuksia voidaan siis vahvistaa jo aivan pienestä lähtien vahvistamalla lapsen itseluottamusta. Näillä toimin tuen tarve voi kouluiässä olla vähäisempi, kun lapsi on oppinut toimimaan omien valmiuksiensa ja taitojensa mukaisesti ja luottaa siihen, että hän on riittävän hyvä tuen tarpeineen.

Jyväskylässä on tehty opinnäytetyö avoimista varhaiskasvatuspalveluista, jossa on käytetty tutkimusmenetelmänä narratiivista menetelmää ja vanhempia on pyydetty kertomaan tuntemuksistaan ja kokemuksistaan avoimista varhaiskasvatuspalveluista. Tutkimus on järjestetty tarinaviikkoina. Tulokset ovat samankaltaiset kuin tässäkin tutkimuksessa; vanhemmat ovat tyytyväisiä avoimiin palveluihin, niistä saadaan vertaistukea ja lapselle sosiaalisia taitoja. Myös Jyväskylässä painotetaan palveluiden tärkeyttä ja niiden toivotaan jatkuvan ennallaan. (Koskinen, Laitinen ja Ruotsalainen 2012.)

Opinnäytetyön aihe on vienyt minut tutkielman tekijänä täysin mukaansa. On ollut antoisaa perehtyä niihin seikkoihin, minkä vuoksi avoimia varhaiskasvatuspalveluja perustetaan. On myös ollut kiinnostavaa nähdä, miten palveluja toteutetaan nyt, vuonna 2015. Olen itse ollut avoimien varhaiskasvatuspalvelujen käyttäjänä vuosina 1997 – 2003 Kuopiossa. Huomaan selkeän eron siinä, miten ennaltaehkäisyä nykypäivänä tarjotaan ja miten paljon siihen varataan aikaa, rahaa ja työtä. Vanhemmuuden tukemiseen on mielestäni vuosikymmen sitten ollut enemmän keinoja käytössä. Nyt avoimet varhaiskasvatuspalvelut keskittyvät mielestäni enemmän tarjoamaan lapselle tekemistä ja vertaistakaan seuraa, kehittämään lasta ja huomioimaan lapsen edun. Ainakin ulkopuolisena se näyttävä-

tyy näin. Omia kokemuksiani muistellen, esimerkiksi seurakunnan kerhotoiminnassa oli mukana lähes aina perhetyöntekijä tai diakonissa. Tämä toi vanhemmille mahdollisuuden keskustella hänen kanssaan niin omasta jaksamisesta, parisuhteen ongelmista kuin talouden raha-asioistakin. Aina seurakunnan tiloista löytyi paikka, missä kahdenkeskinen keskustelu olisi onnistunut. Paikalla oli myös monta lastenohjaajaa, jotka saattoivat huolehtia lapsesta sen aikaa. Lisäksi palvelussa oli aina vanhemmille oma hetki, joka vietettiin keskustelemalla jostakin ohjaajan antamasta teemasta. Keskusteluissa oli aina myös ohjaaja mukana.

Tämän opinnäytetyön tuloksissa korostuu vertaistuesta saatava tuki avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa. Myös lapsen osallisuus ja lapsilähtöinen toiminta on vanhemmille tärkeää. Lapsen sosiaalisen verkoston vahvistuminen on vanhemmille kuitenkin ensisijaisen tärkeää. Vanhemmat pitävät avoimia varhaiskasvatuspalveluja tärkeänä sosiaalisen verkoston vahvistajana sekä oman jaksamisen tukena. Kuitenkaan vanhemmat eivät koe avoimista varhaiskasvatuspalvelusta saavansa viranomaistukea ohjaajilta. He eivät myöskään koe, että avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa voisi ottaa puheeksi omaan vointiin, parisuhteeseen tai raha-asioihin liittyviä asioita. Vertaistukena vanhemmat kuitenkin saavat paljon esimerkiksi kasvatusvinkkejä toisilta vanhemmilta ja vanhemmuudessa koettujen vaikeuksien jakamista. Ohjaajilta saatava vanhemmuuden tuki kuitenkin jää kovin vähäiseksi.

Tutkimuksen mukaan vanhemmilla on kokemuksia, ettei asioihin pysty vaikuttamaan. Tämä voi edistää avuttomuuden tunnetta, kun ajatellaan, että ympäristö vaikuttaa omiin elämäntilanteisiin eikä toisinpäin. Vaikka ajatellaan, että paikkoja tai aikoja ei voi toteuttaa vanhempien toiveiden mukaisesti, voisi ajatuksen kääntää myös toisin päin. Saataisiinko vanhempia lisää mukaan palveluihin, kun ne toteutettaisi vanhempien lähtökohdista käsin, niin ajankohdista kuin paikoistakin? Onko tätä mahdollisuutta pyritty edes toteuttamaan tai onko vanhemmilta koskaan tiedusteltu asiaa? Ajatus on mielenkiintoinen ja jatkotutkimukselle mahdollinen aihe.

Tämän tutkimuksen jatkona voisi tutkia, olisivatko palvelun tuottajat valmiita kehittämään palvelun ajankohtia, paikkoja tai sisältöä vanhempien toiveiden mukaiseksi. Lisäksi voisi tutkia millaista tukea ohjaaja kokevat antavansa vanhemmille. Eroavatko ohjaajien kokemukset vanhempien kokemuksista? Itse olisin kiinnostunut tekemään saman tutkimuksen muutaman vuoden päästä, kun palveluja on kehitetty tukemaan vahvempaa vanhemmuutta. Onko tilanne tällöin muuttunut ja kokevatko vanhemmat saavansa enemmän tukea ohjaajilta? Olisi myös mielenkiintoista selvittää, millaiset ovat vanhempien tilanteet, kun melko suurella osalla vastauksissa nousi esille, ettei tuelle ole tarvetta. Miksi tuelle ei ole tarvetta? Ovatko vanhemmat Siilinjärvellä poikkeuksellisen hyvinvoivia vai käyttävätkö palveluja vain ne, joilla ei ole suurta tarvetta avulle? Heillä ainakin tämän tutkimuksen mukaan on vahva tukiverkko ja tämä osaltaan varmasti vaikuttaa näihin vastauksiin. Olisi mielenkiintoista selvittää laajemmin Siilinjärveläisten lapsiperheiden hyvinvoinnin tilaa, koetaanko ehkä avun tarvetta siellä, missä avoimet varhaiskasvatuspalvelut eivät ole käytössä.

LÄHTEET JA TUOTETUT AINEISTOT

AALTIO, Elina 2013. Hyvinvoinnin uusi järjestys. Helsinki: Gaudeamus Oy.

ALILA, Kirsi ja PORTELL, Tuija 2008. Leikkitoiminnasta avoimeen varhaiskasvatukseen. Avointen varhaiskasvatuspalvelujen nykytila ja kehittämistarpeet 2007. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2008:14.

ANTONOVSKY, A. 1991. Hälsans mysterium. Stockholm: Natur och kultur.

ERIKSSON, Esa ja ARNKIL, Tom Erik 2005. Huoli puheeksi. Opas varhaisista dialogeista. Stakes op-paita 60. Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

EVL-SLK s.a. Avoimet varhaiskasvatuspalvelut – verkostoissa ja lähellä perhettä. [verkkosivu]. Seurakuntien lapsityön keskus ry. [Viitattu 2015-03-27]. Saatavissa: http://www.evl-slk.fi/seurakunnan_varhaiskasvatus/avoimet_varhaiskasvatuspalvelut

GHATE, Deborah ja HAZEL, Neal 2002. Parenting in Poor Environments; Stress, support and coping. Philadelphia PA USA: Jessica Kingsley Publishers.

HAKALA, Juha T. 2010. Tutkimusmenetelmän valinnasta. Julkaisussa: AALTOLA, Juhani ja VALLI, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. 3. painos. Juva: PS-Kustannus, 12–25.

HARJU, Aaro 2010. Puheenvuoro kansalaisyhteiskunnan tulevaisuudesta. Satakunta: Sivistysliitto Kansalaisfoorumi.

HEIKKILÄ, Matti, VÄLIMÄKI, Anna-Leena ja IHALAINEN, Sirkka-Liisa 2005. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. [verkkojulkaisu]. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. [Viitattu 2015-03-27]. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201210089363>

HOLOPAINEN, Kerkko, INKILÄINEN, Arja, LAHTI, Susanna ja LYYTINEN, Eeva-Liisa 2014. Varhaiskasvatuspalvelujen järjestämissuunnitelma vuosille 2015 – 2020. [verkkojulkaisu]. Siilinjärvi: Sivistyspalvelut, Varhaiskasvatuspalvelut. [Viitattu 2015-03-27]. Saatavissa: <http://dakota.siilinjarvi.fi/D5Web/kokous/20142539-1-1.PDF>

HUHTANEN, Kristiina 2004. Varhainen puuttuminen. Tampere: Tammer-paino Oy.

HUHTANEN, Kristiina 2005. Sosiaalinen vuorovaikutus perustuu onnistuneeseen kommunikaatioon. Julkaisussa: PARKKINEN, Terttu ja KESKINEN, Soili (toim.) Lapsen sosiaalisen kehityksen moninaisuus. Turku: Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 21, 8–20.

HUHTANEN, Kristiina 2007. Kun huoli herää. Varhainen puuttuminen koulussa. Juva: PS-kustannus.

HUHTANEN, Taina 2010. Ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö Alavudella. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

HUUSKOEN, Päivi 2014. Vertaistuki. [verkkosivu]. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 2015-03-15]. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elamantuki/vertaistuki>

INNOKYLÄ 2015. Sinisen meren strategia. [viitattu 2015-03-15] Saatavissa: <https://www.innokyla.fi/web/malli214995>

JARASTO, Pirkko ja SINERVO, Nina 1997. Alle kouluikäisen lapsen maailma. Jyväskylä: Gummerus

JÄRVINEN, Mervi, LAINE, Anne ja HELLMAN-SUOMINEN, Kirsi 2012a. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. 3., muuttumaton painos. Helsinki: Kirjapaja.

JÄRVINEN, Ritva, LANKINEN, Aila, TAAJAMO, Terhi, VEISTILÄ, Minna ja VIROLAINEN, Arja 2012b. Perheen parhaaksi. 2. painos. Porvoo: Bookwell Oy.

KALLAND, Mirjam ja VON KOSKULL, Malin 2014. Promotiivinen näkökulma vanhemmuuden tukemiseen. Julkaisussa: VIINIKKA, Anne (toim.) Mentalisaatio perheiden kohtaamisessa. Tampere: Mannerheimin lastensuojeluliitto.

- KASKELA, Marja ja KEKKONEN, Marjatta 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta – opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Vaajakoski: Gummerus Kirjapaino Oy
- KASTE 2015. Kaste hanketiivistelmä, muistio 4.2.2015. [Viitattu 2015-03-19]. Saatavissa: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:5OZSjqCGpEAJ:www.stm.fi/c/document_library/get_file%3FfolderId%3D13010752%26name%3DDDLFE-33334.pdf+%&cd=8&hl=fi&ct=clnk&gl=fi
- KELTIKANGAS-JÄRVINEN, Liisa 2008. Temperamentti, stressi ja elämänhallinta. Juva: WSOY.
- KOIVULA, Ulla-Maija, SUIHKO, Kristiina ja TYRVÄINEN, Jari 1996. Tutkimusmatka tiedon maailmaan. 2. painos. Tampere: Tampereen sosiaalialan oppilaitoksen julkaisusarja C.
- KOSKINEN, Jonna, LAITINEN, Jaana ja RUOTSALAINEN, Tiina 2012. Vanhempien kokemuksia Jyväskylän avoimista varhaiskasvatuspalveluista ja neuvolan perhetyöstä – Tarinaviikot 2011. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- LAKI LASTEN PÄIVÄHOIDOSTA L 19.1.1973/36. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2015-03-27]. Saatavissa: [https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036?search\[type\]=pika&search\[pika\]=laki%20lasten%20p%C3%A4iv%C3%A4hoidosta](https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730036?search[type]=pika&search[pika]=laki%20lasten%20p%C3%A4iv%C3%A4hoidosta)
- LAKI VIRANOMAISTEN TOIMINNAN JULKISUUDESTA L 21.5.1999/621. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2015-03-29]. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990621#L5>
- LASTENSUOJELULAKI L 13.4.2007/417. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2015-03-27]. Saatavissa: [https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search\[type\]=pika&search\[pika\]=lastensuojelulaki](https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search[type]=pika&search[pika]=lastensuojelulaki)
- MAHKONEN, Sami 2012. Päivähoito ja laki. Porvoo: Edita Publishing Oy.
- MAKKONEN, Mervi 2015. Iloa vanhemmuuteen -lapsiperheiden toimiva palvelukokonaisuus. [Viitattu: 2015-03-19]. Saatavissa: https://www.innokyla.fi/web/hanke1364908/etusivu?p_p_id=projects_WAR_projectsportlet&p_p_life_cycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=1&projects_WAR_projectsportlet_projectId=1365697&projects_WAR_projectsportlet_action=viewGeneral
- MCRAE, Mary B. ja SHORT, Ellen L. 2012. Racial and Cultural Dynamics in Group and Organizational Life. Thousand Oaks California: SAGE Publications.
- MLL:n Järvi-Suomen piiri 2015. Vahvuutta vanhemmuuteen. [verkkosivu]. Mannerheimin lastensuojeluliitto. [Viitattu 2015-03-07]. Saatavissa: <http://jarvi-suomenpiiri.mll.fi/toiminta/hankkeet/vahvuutta-vanhemmuuteen/>
- MÄKELÄ, Jukka 2014. Näkökulma: reflektiivisen toiminnan yhteiskunnallinen ulottuvuus. Julkaisussa Mentalisaatio perheiden kohtaamisessa. Tampere: Mannerheimin lastensuojeluliitto.
- OPM 2014. Lapselle oikeus varhaiskasvatukseen. [verkkotiedote.] Opetus- ja kulttuuriministeriö. [Viitattu 2015-03-27]. Saatavissa: <http://www.minedu.fi/OPM/Tiedotteet/2014/12/varhaiskasvatus.html>
- PAJULAMMI, Henna 2014. Lapsi, oikeus ja osallisuus. Viro: Talentum Media Oy.
- PERÄLÄ, Marja-Leena, SALONEN, Anne, HALME, Nina ja NYKÄNEN, Sirpa 2011. Miten lasten ja perheiden palvelut vastaavat tarpeita? Vanhempien näkökulma. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 36/2011. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy
- PIEKSAMÄKI 2015. Kysely perheille kunnallisten avoimien varhaiskasvatuspalveluiden kehittämiseksi. [Viitattu 2015-03-19]. Saatavissa: <http://www.pieksamaki.fi/ajankohtaista/kysely-perheille-kunnallisten-avoimien-varhaiskasvatuspalveluiden-kehittamiseksi>
- PIHLAJA, Päivi ja VIITALA, Riitta 2004. Erytyiskasvatus varhaislapsuudessa. Juva: Bookwell Oy.

PORVOO 2014. Avoimien varhaiskasvatuspalvelujen varhaiskasvatussuunnitelma. [verkkojulkaisu]. Sivistystoimi, varhaiskasvatuspalvelut [Viitattu 2015-03-19]. Saatavissa: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:fJzXqLNPB9sJ:https://www.porvoo.fi/easydata/customers/porvoo2/files/muut_liitetiedostot/paivahoito_ ja_ esiopetus/avoimet_vk-palvelut/avoimet_vkpalvelut_vasu.pdf+&cd=7&hl=fi&ct=clnk&gl=fi

SAARANEN-KAUPPINEN, Anita ja PUUSNIEKKA, Anna 2006. KvaliMOTV-Menetelmäopetuksen tietovaranto. [verkkojulkaisu]. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarasto. [Viitattu 2015-03-09]. Saatavissa: <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/index.html>

SAVOLA, Elina ja KOSKINEN-OLLONQVIST, Pirjo 2005. Terveiden edistäminen esimerkein. Käsitteitä ja selityksiä. Helsinki: Terveiden edistämisen keskus ry.

SIITONEN, Juha 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. [verkkojulkaisu]. Oulu: Oulun yliopisto. [Viitattu 2015-03-28]. Väitöskirja. Saatavissa: <http://herkules oulu.fi/isbn951425340X/isbn951425340X.pdf>

SOSIAALIHUOLTOLAKI L 30.12.2014/1301. Finlex. Lainsäädäntö. [Viitattu 2015-03-27]. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301#L2P7>

STM 2002. Valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista. [verkkojulkaisu]. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2002:9. [Viitattu 2015-03-29]. Helsinki: Edita Prima Oy. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe201309236237>

STM 2004. Lastenneuvola perheiden tukena. [verkkojulkaisu]. Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2004:14. [Viitattu 2015-03-29]. Helsinki: Edita Prima Oy. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:952-00-1579-5>

STM 2014. Uusi sosiaalihuoltolaki lisää matalan kynnyksen palveluja lapsille ja nuorille [Tiedote 196/2014]. Sosiaali- ja terveysministeriö. [Viitattu 2015-03-05]. Saatavissa: <http://www.stm.fi/tiedotteet/tiedote/-/view/1892042>

TAPIO, Nina, SEPPÄNEN, Paula, HYPPÖNEN, Tuula, JANHUNEN, Tarja, PRUSILA, Leila, SALO, Saara, TOIVANEN, Riikka ja VILÉN, Marika 2010. Parisuhde ja vanhemmuus. Julkaisussa: VILÉN, Marika, SEPPÄNEN, Paula, TAPIO, Nina ja TOIVANEN, Riikka (toim.) Kohtaamisia lapsiperheissä. Menetelmiä perhetyöhön. Helsinki: Kirjapaja, 101–167.

TASKINEN, Sirpa 2010. Lastensuojelulain soveltaminen. Helsinki: WSOYpro Oy.

THL 2014. Varhainen avoin yhteistoiminta ja dialogiset menetelmät. [verkkosivu]. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 2015-03-19]. Saatavissa: https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/varhainen-avoin-yhteistoiminta

THL 2015a. Huolen vyöhykkeistö ja huolen puheeksi ottaminen. [verkkosivu]. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 2015-04-05]. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyomenetelmat-ja-valineet/tyomenetelmat/huolen-vyohykkeisto-ja-huolen-puheeksiottaminen>

THL 2015b. Lastensuojelun käsikirja - Avoimet varhaiskasvatuspalvelut. [verkkosivu]. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 2015-03-05]. Saatavissa: <http://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/ehkaiseva-lastensuojelu/esimerkkeja-ehkaisevan-lastensuojelun-toimintamuodoista/avoimet-varhaiskasvatuspalvelut>

THL 2015c. Lasten Kaste. [verkkosivu]. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 2015-03-19]. Saatavissa: https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/ajankohtaista/ohjelmat/lasten_kaste

TUOMI, Jouni ja SARAJÄRVI, Anneli. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 5. painos. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

UUSITALO, Ilkka ja LAAKSO, Tiina 2005. "Sit tääl on sellainen lohikäärme, millä voi ratsastaa..." – Lapset elinympäristön kehittäjänä. Julkaisussa: PARKKINEN, Terttu ja KESKINEN, Soili (toim.) Lapsen sosiaalisen kehityksen moninaisuus. Turku: Turun ammattikorkeakoulujen oppimateriaaleja 21, 43–55.

VAKE 2008. Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämissuunnitelma. Lapsi on osallinen. [verkkojulkaisu]. Orivesi: Kirkon kasvatus ja nuorisotyö/Kirkkohallitus. [Viitattu 2015-03-27]. Saatavissa: http://www.evl-slk.fi/files/346/Varhaiskasvkehittamisen_asiakirja.pdf

VALLI, Raine 2010. Kyselylomaketutkimus. Julkaisussa: AALTOLA, Juhani ja VALLI, Raine (toim.) Ik-kunoita tutkimusmetodeihin 1. 3. painos. Juva: PS-Kustannus, 103–127.

VARPU s.a. Huolen vyöhykkeistö – apuväline avoimen yhteistyön kehittämiseksi. [verkkosivu]. Varhaisen puuttumisen vastuuhenkilöstöverkosto. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. [Viitattu 2015-03-28]. Saatavissa: http://www.varpu.fi/varpu/tyovalineita/huolen_vyohykkeisto

VARSINAIS-SUOMEN LASTENSUOJELUKUNTAYHTYMÄ 2013. Vanhemmuuden roolikartta. [Viitattu 2015-03-05.] Saatavissa: <http://www.vslk.fi/index.php?id=19>

VEHKALAHTI, Kimmo 2008. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

VIINIKKA, Anne, SOURANDER, Johanna ja OKSANEN, Eeva 2014. Vahvuutta vanhemmuuteen - perheryhmä. Julkaisussa: VIINIKKA, Anne (toim.) Mentalisaatio perheiden kohtaamisessa. Tampere: Mannerheimin lastensuojeluliitto.

VILÉN, Marika, VIHUNEN, Riitta, VARTIAINEN, Jari, SIVÉN, Tuula, NEUVONEN, Sohvi, KURVINEN, Auli 2013. Lapsuus, erityinen elämänvaihe. 1. – 5. painos. Helsinki: SanomaPro.

VILKKA, Hanna 2007. Tutki ja mittaa. Määrällisen tutkimuksen perusteet. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

VÄLIMÄKI, Anna-Leena 2002. Lapsiperheet vaikuttajina. Julkaisussa: KOHONEN, Kirsi ja TIALA, Toni (toim.) Kuntalaiset ja hyvä osallisuus. Helsinki: Sisäasiainministeriö, 80–82.

WHO 2015. The Ottawa Charter for Health Promotion. [verkkosivu]. World Health Organization. [Viitattu 2015-03-29]. Saatavissa: <http://www.who.int/healthpromotion/conferences/previous/ottawa/en/>

LIITE 1: TUTKIMUKSEN KYSELYLOMAKE

VOIMAA ARKEEN -ASIAKASKYSELY
AVOIMISTA LAPSIPERHEPALVELUISTA SIILINJÄRVELLÄ

1. Valitse seuraavista vaihtoehdoista, kuinka usein lapsesi tai perheesi käy avoimissa lapsiperhepalveluissa.

	viikoittain	muutamana kerran kuukaudessa	kerran kuukaudessa tai harvemmin	ei koskaan
Avoim päiväkot				
Muksumökki				
MLL:n perhekahvila				
MLL:n muskari				
MLL:n kuperkeikkakerho				
Seurakunnan perhekerho				
Seurakunnan toukkatupa				
Seurakunnan kahvila Huili				
Seurakunnan päiväkerho				
Seurakunnan iltapäiväkerho				
Seurakunnan avoin kerho				
Seurakunnan perhetupa				

2. Mistä olet saanut tietoa avoimista lapsiperhepalveluista?
3. Mikä sai sinut lähtemään mukaan avoimiin lapsiperhepalveluihin?
4. Onko Siilinjärvellä mielestäsi monipuolinen palveluvalikoima lapsiperheille?
- a. kyllä
 - b. ei, mitä puuttuu?
5. Oletko saanut itsellesi ystäviä/tuttavia avoimista lapsiperhepalveluista?
- a. olen saanut yhden ystävän/tuttavan
 - b. olen saanut useamman ystävän/tuttavan
 - c. en ole saanut yhtään ystävää tai tuttavaa
6. Onko lapsesi saanut kavereita avoimista lapsiperhepalveluista?
- a. lapseni on saanut yhden kaverin
 - b. lapseni on saanut useamman kaverin
 - c. lapseni ei ole saanut yhtään kaveria

7. Valitse seuraaviin väittämiin mielestäsi sopiva vaihtoehto.

	täysin samaa mieltä	osittain samaa mieltä	osittain eri mieltä	täysin eri mieltä	ei ole tarvetta/kiinnostusta
Ohjaajat mahdollistavat tutustumisen muihin vanhempiin avoimissa lapsiperhepalveluissa					
Olen saanut kasvatusvinkkejä avoimista lapsiperhepalveluista.					
Olen päässyt keskustelemaan mieltäni askarruttavista asioista ohjaajan kanssa.					
Olen saanut keskustella mieltäni askarruttavista asioista toisten vanhempien kanssa					
Olen saanut keskustella omasta jaksamisestani käydessäni avoimessa lapsiperhepalvelussa.					
Olen saanut keskustella lapseni kehityksestä käydessäni avoimessa lapsiperhepalvelussa.					

8. Kerro omin sanoin, millainen vaikutus avoimilla lapsiperhepalveluilla on arkeesi?

9. Millaisista lapsen kasvatukseen liittyvistä asioista olisit kiinnostunut?

10. Missä määrin seuraavista vanhemmuuden osa-alueista olet saanut tukea avoimista lapsiperhepalveluista?

	hyvin paljon	melko paljon	jonkin verran	en lainkaan	ei ole tarvetta/ kiinnostusta
lapsen päivittäiseen hoitamiseen liittyvissä asioissa					
rajojen asettamisessa lapselle					
sosiaalisten taitojen opettamisessa					
oikean ja väärän opettamisessa					
lapsen tunteiden käsittelyssä					
lapsen huomioimisessa (esim. positiivinen palaute, hyväksyntä, huomaaminen)					

11. Seuraavassa on lueteltu joitakin arkielämään liittyviä asioita. Arvioi, missä määrin voit ajatella pyytäväsi apua avointen lapsiperhepalvelujen ohjaajilta seuraavissa tilanteissa.

	hyvin paljon	melko paljon	jonkin verran	en lainkaan
lapsen yleisvointi huolestuttaa (lapsi on esim. ylivilkas tai arka)				
lapsen kiukun hallinta on vaikeaa				
lapsi ei syö kunnolla enkä tiedä mitä tekisin				
olen väsynyt päivisin				
en saa nukuttua öisin				
lapsi valvottaa minua öisin				
vaikeudet parisuhteessa				
talouden raha-asiat huolestuttavat				
lasten sisarusuhteisiin liittyvissä asioissa				

12. Toivoisitko mahdollisuutta kahdenkeskiseen keskusteluun ohjaajan kanssa?

- a. kyllä
- b. ei

13. Arvioi, missä määrin avointen lapsiperhepalvelujen ilmapiiri on

	Hyvin paljon	Melko paljon	Jonkin verran	Ei lainkaan
hyväksyvä				
turvallinen				
yhteisöllinen				
luottamuksellinen				

14. Koetko olevasi osa avointen lapsiperhepalvelujen yhteisöä?

a. kyllä, miten se näkyy

b. ei, miksi?

15. Arvioi, miten tärkeänä pidät avoimia lapsiperhepalveluja seuraavissa elämäntilanteissa

	Erittäin tärkeä	Melko tärkeä	Jonkin verran tärkeä	Ei lainkaan tärkeä
lapsen syntymä				
uhmaikäinen lapsi				
menetyt perheessä				
sairaus perheessä				
yksinhuoltajuus				
työttömyys				
avioero				
uusperhe				

16. Arvioi, missä määrin perheet ovat voineet vaikuttaa avoimissa lapsiperhepalveluissa seuraaviin asioihin

	Hyvin paljon	Melko paljon	Jonkin verran	Ei lainkaan	En ole halukas vaikuttamaan
toiminnan sisältöön					
toiminnan toteutusajankohtiin					
sijaintiin					

17. Kerro omin sanoin, miten perheet ovat voineet vaikuttaa edellä mainittuihin vaihtoehtoihin?

18. Kerro omin sanoin millaista ohjattu toiminta on ollut avoimissa lapsiperhepalveluissa ja millaista toivoisit sen olevan.
19. Arvioi, kuinka mielekästä toiminta avoimessa lapsiperhepalvelussa on lapsen kannalta ja miten se näkyy.
20. Kerro kokemuksistasi lapsen huomioimisesta avoimessa lapsiperhepalvelussa.

TAUSTAKYSYMYKSET

21. Oletko
- äiti
 - isä
22. Perhetilanteesi (voit valita useamman vaihtoehdon)
- naimisissa/avoliitossa
 - yksinhuoltaja
 - uusperhe
23. Montako lasta kuuluu perheeseesi?
samassa taloudessa _____ lasta
eri taloudessa _____ lasta
24. Minkä ikäisiä lapsesi ovat? (voit valita useamman vaihtoehdon)
- alle vuoden vanha
 - 1 – 3 -vuotiaat
 - 4 – 6 -vuotiaat
 - alakouluikäinen
 - yläkouluikäinen
 - opiskelija
25. Millainen tukiverkko perheelläsi on arjessa jaksamiseen?
- tukiverkkoni koostuu sukulaisista
 - tukiverkkoni koostuu sukulaisista ja ystävistä
 - tukiverkkoni koostuu ystävistä
 - minulla ei ole tukiverkkoa
26. Mitä muuta haluaisit sanoa avoimiin lapsiperhepalveluihin liittyen?
27. Voit antaa vapaamuotoista palautetta tästä tutkimuksesta.

LIITE 2: AINEISTON KLUSTEROINTI

<ul style="list-style-type: none"> • yhdessäoloa ja yhdessä tekemistä • leppoisaa toimintaa • sosiaalisuus • vapaata toimintaa • helppo lähteä mukaan • matalan tason toiminta • kiva olla • tervehditään ja huomataan • kaikki omissa oloissaan • toivotetaan tervetulleiksi • meidät tunnetaan • meitä kaivataan • minut muistetaan • olen vakiokävijä • ollaan yhtä ryhmää • kotoinen olo • lämmin vastaanotto 	hyväksytyksi tulemisen kokemus	voimaantuminen	O S A L L I S U U D E N V A H V I S T A M I N E N	
<ul style="list-style-type: none"> • avoin juttelu ja käytös • ohjaajat huomioi ja jututtaa • viikon kohokohta • vaihtelua arkeen • uusi ympäristö • arjen pelastus • valopilkku viikkoon • saa levätä • virkistystä äidille • piristää • tukee jaksamista • ohjaajat kohtaavat lapsia ja aikuisia • toiminta avointa 	jaksamisen tuki			
<ul style="list-style-type: none"> • tottua isoihin lapsiryhmiin • ryhmässä toimimisen taitoja • viihtyy toisten seurassa • ohjaajat leikkivät • mallioppimista • kehuaan ja kannustetaan • autetaan ja neuvotaan • lapsen nimi muistetaan • lapsen ominaisuus muistetaan (kätisyys) • kysytään kuulumisia • ollaan kiinnostuneita • muskarissa hyvä opettaja 	myönteiset sosiaaliset kokemukset	lapsen osallisuus		

<ul style="list-style-type: none"> • lapset haluavat tulla uudelleen • lähtee mielellään palveluun • ei halua lähteä pois • odottaa kerhopäivää • virkistystä lapselle • lapset tyytyväisiä ja iloisia • lapsen oma juttu • ikätasot huomioon ottavaa • kotiinviemiset 	toiminta on lapsilähtöistä		
<ul style="list-style-type: none"> • lapset saa leikkiä • monipuolinen tarjonta • opitaan loruja ja lauluja • uudet kokemukset ja elämykset • uudet lelut • taitoja kehittävää • innostavaa • monipuolista toimintaa • ohjattu toiminta • lapsen motoriset taidot • huomioidaan yksilönä • haasteena heterogeeninen ikärakenne 	lapsen kehitystä vastaavaa toimintaa		
<ul style="list-style-type: none"> • lyhyt toiminta • joka viikko erilaista • liian pienet tilat ja meteliä • ei jaksaisi istua 30 min. • autetaan ja neuvotaan 	Lapsen kuulemistta		
<ul style="list-style-type: none"> • ohjaajat suunnittelee • ei kysellä • en voi vaikuttaa • aikoihin tai paikkoihin ei voi vaikuttaa • ehdotukseni otettaisiin vastaan • kerrottu toiveista 	usko omiin vaikutusmahdollisuuksiin	vaikutusmahdollisuudet	
<ul style="list-style-type: none"> • asiakaspalautteet • kehitysideoita • toiveet tapahtumista • tarjotaan vaihtoehtoja 	vaikuttamisen mahdollistaminen		

<ul style="list-style-type: none"> • uusi paikkakunnalla • uudet tuttavuudet • saanut ystäviä ja tuttavvia • lapselle ja aikuiselle seuraa 	sosiaalisen ver- koston vahvistu- minen	vertaistuki	V A R H A I N E N T U K E M I N E N
<ul style="list-style-type: none"> • juttuseuraa muista vanhemmista • vanhemmuuden jakaminen • kuulla kokemuksia • vertaistuki • arjen jakamista 	kokemusten jakaminen		
<ul style="list-style-type: none"> • pois kotoa • totuttu tapa • rytmittää viikkoa • viikko-ohjelmaa • kuuluu arkirutiineihin 	arjen tuki		
<ul style="list-style-type: none"> • mukaansatempaavat ohjaajat • uskalletaan puuttua epäkohtiin • ohjaajat askartelevat lapsen kanssa • lapsi otetaan syliin • katsotaan vanhemman puolesta • opetetaan lapselle sosiaalisia taitoja • pyydetään mukaan • usean lapsen kanssa hankalaa • ohjaajat eivät auta • lapsi tottuu myös muihin aikuisiin • toiminta mielekästä • lapsen kehitykselle hyvä • läsnäoloa omalle lapselle • tuokiot ilman vanhempia • rauhallinen kahvihetki 	jaettu vanhem- muus	vanhemmuuden vahvistaminen	

LIITE 3: SAATEKIRJE VAHVUUTTA VANHEMMUUTEEN -RYHMÄLLE

HYVÄ VASTAANOTTAJA

Olen sosionomiopiskelija Savonia ammattikorkeakoulusta ja teen opinnäytetyönä asiakastytyväisyyskyselyä Siilinjärven avoimista lapsiperhepalveluista. Kyselyllä selvitetään perheiden mielipiteitä avoimista lapsiperhepalveluista sekä niistä saatavasta tuesta. Tavoitteena on kehittää palveluja vastaamaan paremmin perheiden tarpeisiin.

Opinnäytetyön toteutus tapahtuu kyselylomakkeella. Osallistuminen on vapaaehtoista, mutta toivottavaa. Kyselyyn voi vastata nimettömänä. Kysely toteutetaan avoimissa lapsiperhepalveluissa Siilinjärvellä, kuten avoimessa päiväkodissa sekä seurakunnan päivä- ja perhekerhossa. Mikäli olet vastannut jo kyselyyn jossakin näistä palveluista, voit jättää tähän kyselyyn vastaamatta.

Pyydän vastaamaan kyselyyn 20.2.2015 mennessä. Toivottavaa olisi, että perheestä molemmat vanhemmat täyttävät oman kyselyn. Täytetyt kyselylomakkeet voi palauttaa mukana tulevalla vastauskuorella, jossa postimaksu on jo maksettu.

Kiitän jo etukäteen osallistumisestanne tutkimukseen.

Ystävällisesti

Johanna Judin

sosionomi (amk) opiskelija

p. 044 562 6813

LIITE 4: ONGELMAPUU

